

ОЛИМ ҚҶЧҚОРБЕКОВ

**АФАНДИ
УЙЛАНАРМИШ**

**ЁХУД
ШИФОБАХШ
КУЛГИЛАР**

«ШАРҚ» НАШРИЁТ-МАТБАА КОНЦЕРНИ
БОШ ТАХРИРИЯТИ
ТОШКЕНТ — 2000

МУАЛЛИФ ҲАҚИДА

Ҳажвчи Олим Қўчқорбековни китобхонлар яхши танишади. Муаллифнинг бошқа китоблари катори «Шеър ва масаллар», «Биринчи сорт бўйдоқ», «Саломига яраша», «Зағизгон — ваъзхон» каби ҳажвий ғўпламлари қўлдан қўлга ўтиб, ўқиб келинган.

Қўлингиздаги бу китобчада эса муаллифнинг сўнги йиллардаги кулги бахш этувчи ижодий маҳсулидан намуналар ўқийсиз. Унда ҳозирги давр руҳи билан суғорилган ҳажвиялар, интермедиялар, шунингдек, ичакузди латифалар-у турли соҳа кишилари учун мўлжалланган хандалар, пичинглар, ҳажвий шеърлар ва масаллар мавжуд.

Хурматли китобхон! Муаллифнинг қўлингиздаги бу китобчаси шифобахш кулгилардан иборат, — ўқиб кўринг, мириқиб куласиз, ғамандух, ташвишларингиз, дардингиз арийди!

Қ 97

Қўчқорбеков Олим.

Афанди уйланармиш ёхуд шифобахш кулгилар. — Т.: «Шарқ», 2000. — 80.

Ўз2

© «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни
Бош таҳририяти, 2000 й.

ҲАЖВИЯЛАР

Бир машина ҳашак

Кўпкаватли уйда яшовчи Мавжуда турмуш ўртоғи билан аразлашиб қолганди. Ҳар куни уйда хотинининг ковоғидан қор ёғаверганини кўрган Усмонжоннинг тоқати тоқ бўлди. Охири кичик қизчасига, қизим сенга айтаман, онаси сен эшит, тарзида овозини баландлатиб деди:

— Энди мен «Тоғлик»даги аммангларникига бориб яшайман, бу уйдаги совуқ қор ҳали-бери эримайдиганга ўхшайди! — у бу гапларни айтди-ю, елкасига тўнини ташлаб чиқиб кетди. Орадан икки ой ўтса ҳам эридан дарак бўлмагач, Мавжуда «Тоғлик» жамоа хўжалигининг бош ҳисобчиси номига шундай ариза ёзди: «Хурматли бош ҳисобчи. Менинг икки гўдак болам бор. Эрим Усмонжон Ўрмонов уйдан аразлаб кетиб, ўша ерда ишлаётган эмиш. Илтмосим шуки, унинг иш ҳақидан менга алимент ундириб, почта орқали жўнатсангиз?»

Ариза ёзилганига икки ҳафта бўлган куни Мавжуданинг эшиги кўнғироғи жиринглади. Эшикни очса ёш бир йигитча турибди.

— Мавжуда Ўрмонова сиз бўласизми? — сўради йигит.

— Ҳа, ўзим.

— Мен «Тоғлик» жамоа хўжалигининг шофёриман. Алимент ҳақингизни олиб келгандим, кўчада юк машинада турибди.

— Нима экан у машинада турган? — хайрон бўлиб сўради Мавжуда.

— Олтмиш боғ ҳашак.

— Ҳашак! — деди-ю, Мавжуданинг авзойи бадани қалтираб, хушидан кетаёзди. Ичкарида кузатиб турган тўнғич қизчаси дарров пиёлада сув келтириб, онасига ичирди. Шундан кейин Мавжуда ўзини тутиб олиб, йигитга қаради:

— Укажон, ҳашакни мен нима қиламан?

— Эй янгажон! Бизда ойлик маош учун одамларга

ем-ҳашак берилади, хўжалигимиз чорвадор хўжалик. Шунинг учун Усмонжон аканинг икки ойлик маошининг эллик фойизини ҳисоблашиб, олтмиш боғ ҳашак бериб юборишди. Бизда пул берилмайди.

— Энди гап бундай укам, — деди Мавжуда жиддийлашиб, — Усмонжон акангизга бориб, уйдаги қор эрибди, узокқа қатнайдиган автобусни ҳайдашга боравераркансиз, деб айтинг!

— Янгажон, унда ҳашак нима бўлади?

— Нима бўларди, жойига қайтариб олиб боринг-да, бош ҳисобчига «Алиментга ҳашакни аралаштирманг экан» дейсиз!

— Амаки, дадамларни жуда соғиндик, тезроқ келсинлар! — деди қизча ялингансимон кўзлари ёшланиб.

— Албатта, келадилар, айтаман бугуноқ бориб! — дея йигит зинапоялардан пастга шошилганича тушиб кетди.

Икки бошлиққа бир тўн

Аввалги пайшанба куни Латифжон арзанда неварасининг суннат тўйини ўтказди. Тўйга ошна-оғайниларини бирма бир айтиб, ҳаммасининг қўлига таклиф қоғози тутқазганди, ҳаммаси келишди. Тўйда хизмат қилувчилар Латифжоннинг имо-ишораси билан кўрсатилган жойларга одамларни ўтказишарди. Шу орада ёш бир йигитча кириб келди. Унга Латифжон таъзим қилиб, кутиб олди-да, хизмат қилувчиларга буюрмай, ўзи олдиндан хозирлаб қўйилган юмшоқ курсига бошлади. Ўзи ҳам унинг ёнидаги курсига ўтириб, дастурхонларга қараб турган Оқил деган йигитни имлаб чақирди, унинг қулоғига бирнималарни шивирлади: — дастурхон, боя мен айтгандек бўлсин, буёқ янги бошлиғимиз бўладилар!

Пойгарокда ўтирган ёши кексалар ўзаро пичирлашарди:

— Ким экан у, министирмикан?

— Йўк, Оқилдан сўрагандим, Латифнинг бошлиғимиш.

— Эҳ-ха! Жуда ёш экан, сал пастроқда ўтирса ҳам...

Бироздан кейин Латифжон маҳалладаги обрўли ки-

шилардан бирини бошлигининг ёнига ўтказиб, ўзи узр сўраб, кўча эшик олдига чиқди. Шунда ўрта мактабда ўзи билан бирга ўқиган жўнроқ кийинган ошнаси келиб, сўрашаётганида Латифжоннинг кўлига тўяна пули тугказди. Латифжон уни менсинқирамай, ёнидаги бўш ўриндикқа ўтказиб, ичкарига таклиф этишни ҳам раво кўрмади.

— Ўб-бў, дўстим Хаёт-ей, мен тўй килаётганимни каёқдан эшитдинг?

— Шерзоддан эшитдим, уни аввалги куни поезддан тушаётганимда вокзалда кўрдим, кимнидир кутиб олишга чиққан экан.

— Ҳорижда қанақа ўқишни битирдинг, ўзи?

— Банкирликни-да!

— Унда касбдош эканмиз, — деб дўстининг елкасига қоқиб кўйди Латифжон, — энди мана шу келаётган одамлар билан ош еб чиқ, дўстим. Ия, тўхта улар орқасида келаётганлар бизнинг идорадан, ўшалар билан кирақол.

Ноилож Хаёт кўча эшик олдида тик туриб қолди. Латифжоннинг ишораси билан бирга ишлайдиган одамлар махсус гайёрланган жойга ўтказилди. Улар келтирган совға гиламни Оқил дарров тўрдаги уйга ташлаб чиқди. Аммо, Хаёт ичкарига кирмади. Кўрсатилган жойга ўрнашиб олган касбдошлари бугун тайинланган янги бошликнинг эшик олдида қўл ковуштириб турганини кўришиб, ўзаро гаплашишарди:

— Унинг бизга бошлиқ бўлиб тайинланганини Латифжон билмас керак. Ишдан татилга чиқиб, тўй қиялти-да, ахир!

— Қариндошига ўхшайди, кўчада қўл ковуштириб, турибди-ку!

— Нима бўлганда ҳам Латифжонни бугунги йиғилишдан хабардор қилайлик — деб, бир ҳамкасабаси секин ўрнидан туриб, ташқарига чиқди:

— Латифжон, буёқни танийсизми?

— Танийман, мактабдош оғайним Хаёт бўлади.

— Унда оғайнингизни табриклаб қўйинг, — зўрмазўраки илжайиб деди у — бугундан бошлаб, бошлиғимиз этиб тайинландилар.

— Ростданми, Хаётжон дўстим, жуда камтарсиз-да!

— Хаётни кучок очиб, бағрига босди-да, Оқилни четга имлаб чакирди. Оқил югуриб кириб, тўйхонада ўтирган бошлиқни Латифнинг олдига бошлаб келди. Унинг ўрнига Хаётни олиб бориб ўтказмоқчи эди, бўлмади. Хаёт собиқ бошлиқни қўярда-қўймай, ўтирган жойига етаклаб борди-да, ўрнига ўтказди. Бошлиқларга қайта дастурхон тузаш баҳонасида Оқил улар гапига кулоқ солиб, сирни билди, шекилли, келиб, Латифжоннинг кулоғига шивирлади: «Собиқ бошлиғиңиз вилоят банкига кўтарилибдилар»

— Хайрият, — деди Латифжон паст товушда, — сал қолибди-я, бир бало бўлишимга. Энди Оқил тўнни ўзинг кийгазасан.

— Тўн битта, — янгисига кийгазавераман-да!

Бошлиқлар ошдан чиқиб кетишаётганида Оқил янги бошлиқнинг йўлини тўсиб, унга зарбоб тўн кийгазган эди, у елкасидан тўнни олди-ю, собиқ бошлиқнинг кифтига ташлади.

— Биз кейинги тўйда киямиз, бу галги навбат сизники, — деб қўйди Хаёт қўлини кўксига қўйиб. Унинг бу гапидан Латифжоннинг баданини совуқ тер босди.

Тиртик

Ён қўшним қайсидир корхонанинг машинасини ҳайдарди. Ўша ўзи ҳайдайдиган юк машинасини икки йил бурун сотиб олиб, киракашлик билан шуғулланарди. Тунов кунни кечқурун ана шу қўшним уйга кириб келди. Ҳурмати учун дастурхон ёздиқ. У бироздан кейин дилидаги тугунини ечиб, мақсадга кўчди.

— Агар, қўшни йўқ демавангиз, бир таклифим бор эди?

— Айтаверинг, маъқул тушса ажабмас, — дедим унга пиёладаги чойни узатуриб. У қўлимдан пиёлани олдида, хонтахта устига қўйиб, гап бошлади:

— Менимча, сизга ҳам маъқул бўлади. Гап бундай: яқинда «Бўз сув» жамоа хўжалигидан шартнома асосида ярим гектар ер олдим. Биргаликда ўша ерга картошка эксак, бир ўзимнинг кучим етмайди. Олган ҳосилимиздан икки тоннасини хўжаликка топширамиз, колгани ўзи-

мизники бўлади. Худога шукур, юк машинамиз бор, бозорда картошкामизни сотиб, у-буга яратсак, чакки бўлмас.

— Ишимиз бор-ку, буёғи нима бўлади?

— Нима бўларди, бўшайсиз, кўясиз-да! Қачонгача қоровуллик қиласиз?

— Ўйлаб кўрарман...

Кўшнингнинг таклифи маъкул тушиб, қоровулчиликдан бўшадим. Ҳар куни юк машинаси кабинасига ўтириб, ўн чақиримча наридаги ерга бориб, деҳқончилик қила бошладик. Ҳосилимиз чакки бўлмади. Кўп ўтмай, бир машина янги картошкани бозорга олиб бориб, чўнтақларимизни тўлдирдик. Шундан кейин эса шартномани бажаришга киришдик. Жамоа хўжалиги омборига картошка олиб бордик. Шеригим «Кузовнинг орқа бортини очинг!» деб қолди. Борт занжирини бўшатганимни биланман, бир нарса чап юзимнинг терисини шилиб юборгандай бўлди. Кўйлагим қонга бўялди. Тезда ўша ердаги шифокорга олиб боришди, у юзимга йод суркаб, оқ дока билан боғлаб қўйди-да, касалхонага йўлланма ёзиб берди. Бир ҳафтадан кўпроқ, шифохонада ётдим. Бу орада кўшним икки мартаба келиб, мендан хабар олди. Уйга келганимдан сўнг юзимдаги докани олиб, кўзгуга қарасам, башарамда «чиройликкина» тиртиқ пайдо бўлибди. Қаттиқ бир хўрсиниб, докани қайта боғлаб қўйдим. Эртасига кўшним икки қоп картошка олиб келиб берди. У оғринган ҳолда қўлимга икки юз сўм пул ҳам тутқазди.

Энди бу ёғи нима бўлади, киш қиличини кўтариб келяпти. Уйга у-бу керак. Кўшним берган пул урвоқ ҳам бўлмайди. Ана шуларни ўйлаб, иш ахтаришга киришдим. Газетада босилган эълонни ўқиб, ярмаркадаги магазин мудирни хузурига бордим.

— Келинг, хизмат? — деди мудир юзимга жирканиб-роқ тикилиб.

— Эълонни ўқиб келгандим, қоровуллик қилсам, дегандим.

— Илгари судланганга ўхшайсиз, бизга судланмаган одам керак.

— Сира-сира судланмаганман.

— Йўғ-е!

— Юзимдаги тиртиққа қараманг, бу...

— Кўйинг, ўзингизни оқламанг, мени бўш кўйинг, харидорлар келиб қолишди.

Мудир хузуридан асабим бузилиб чиқдим. Илгари ўзим ишлаган жойга борсам, ўрнимда бошқа биров ишлаётган экан. Кўчада хомуш хаёл суриб кетаётсам, жияним учраб қолди. Унга яна қоровуллик ишини ахтариб юрганганини айтгандим, нарироқдаги дарвозага қоровул керак, деб ёзиб кўйганини гапирди. Шоша-пиша бордим. База бошлиғи:

— Тез-тез ичиб турасизми? — деб қолди тиртигимга ишора қилиб.

— Йўқ, умримда оғзимга олмаганман.

— Алдаманг, мен одамларнинг кимлигини бир кўришдаёқ биламан!..

Бу сафар ҳам тиртигим панд берди. Яна беш-олти жойга бордим, ҳаммаси юзимга қараб, хаёл суриб қолишади. Хуллас, омадим чопмади. Картошка экмай ўлай, қаёқданам, машинанинг орқа бортини очақолгандим. Эндиликда хотинимнинг маслаҳати билан косметик шифокорга қатнаёпман. Айтинг-айтинг, тиртигим йўқ бўлиб кетсин-да! Зора мени одамлар «Очил тиртиқ» деб аташмасайди, э худо, ўзинг шифосини бер!

Афанди уйланармиш

Бир ҳафтадан бери маҳалладаги ёш-қариялар оғзида дув-дув гап.

— Ҳой кўшни, эшитдингизми, Афанди уйланармиш!

— Кўйинг-е, бўлмаган гап, ёши бир жойга бориб қолган фариштадай кампири бўлатуриб-а?

— Ишонаверинг, ростга ўхшайди, тўй тараддуди авжидамиш!

— Кичик ўғлиними ё неварасиними уйлантирса керак-да!

— Йўқ, ўзи уйланыпганмиш, даб-дабали янгича тўй бўлармиш.

— Унда мияси айниган қария ёш бир қизга уйланаркан-да! Сира ишонгим келмаяпти. Яхшиси юринг, уйларига бориб, анигини билиб олайлик!..

Ховлига маҳалладошларининг кирганини кўрган Насриддин Афанди хотинига гапирди:

— Ҳой Меҳринисо! Маҳалладан меҳмонлар келишди, пешайвонга жой сол!

Меҳмонлар салом-алиқдан сўнг кўрсатилган жойга ўтиришди. Афанди уларга чой қуйиб узатаркан, сўради:

— Ҳуш келибсиз, азизлар, тинчликми?

— Ҳа тинчлик. Келганимизнинг боиси, ҳаммаёқда гап: «Афанди уйланармиш» дейишяпти. Бу — ҳазил-хузул эмасми?

— Ҳазили йўқ, — деди Афанди носдан бир отимини отиб, — уйланыпман! Янгича катта тўйга тайёргарлик кўряпман!

— Қўйинг-е! Ҳазил ҳам эви билан-да!

— Ҳазили йўқ, дедиму, — ростдан!

— Унда, — дейишди меҳмонлар бир-бирига ҳайрономуз қарашиб, — нимага уйланадиган бўлиб қолдингиз, сир бўлмаса айтсангиз?

— Азиз маҳалладошларим, биласиз, юртимизда асримиз охиридаги сўнгги йилни «Аёллар йили» деб атадик. Ана шундай йилда хотинларнинг хоҳишини бажармасак бўлмайди. Меҳринисо аянғизнинг бирдан бир орзуси янгича тўй ўтказиш. Унинг орзусини рўёбга чиқариш учун тўйга тайёргарлик кўряпман, уйланаман!

— Товба, сиз айтган катта тўй ховлида бўладими ё ресторандами?

— Аввал «Зарафшон» ресторанида, эртасига ховлимизда тўй бўлади.

— Узр, Насриддин амаки, бир қалтис савол бермоқчиман, бунақанги катта тўйга кучингиз етадими ўзи?

— Етади. Мамлакатимиздаги етти яшардан етмиш ёшгача бўлган одамлар мен тўғримдаги латифаларни айтишиб, яйраб кулишади. Уларнинг ҳар-бири менга бир сўмдан тўёна беришса, ўзимчалик хомчўт қилсам, йигирма миллиондан ошаркан. Бу пулга беш-олти маротаба тўй қилса бўларкан.

— Сўнгги савол: Меҳринисо аядек ажойиб умр йўлдошингиз бўлатуриб, яна кимга уйланмоқчисиз? Қайси қиз ё жувоннинг сизга тегаман деб, кўзи учиб турганикин?

— Бу саволингизга, — деди Афанди оғзидаги носни

гиламнинг тагига ташлаб, жилмайган холда, — аянгизнинг ўзи жавоб берақолсин. Хой, Меҳри, бу ёкка кел, ўзинг тушинтир буларга!

Меҳринисо ая ийманиброқ келиб, пешайвоннинг бир чеккасига омонат ўтирди, меҳмонлардан бири саволни такрорлади:

— Ая, малол келмаса айтинг, Афандим кимга уйланяптилар?

— Э иниларим! Сизларга очигини айтақолай! Ҳозирги тўйларни кўриб, ич-ичимдан зил кетаман. Нимага десангиз, менинг никоҳ тўйим бундан анча йил бурун бўлган. Катта қўқон аравада «Ёр-ёр» айтишиб, мени олиб келишган. Кейин Насриддин амакингиз чимилдикқа қўтариб олиб кирган, холос. Шу билан тўйимиз ўтган, қўйган. Эндиги тўйлар-чи? Патир ушатишнинг ўзига илгариги тўйимиздан учтасини қилса бўлади. ЗАГСга бориш яъни никоҳдан ўтиш харажатига бундан етмиш йил илгари ўнта тўйни ўтказса бўларди. Ҳозирги тўйлар аввал ресторан ё кафеда, кейин эса ҳовлида бўлади. Унга санъаткорлар бир юк машинасида чаладиганларини олиб келишиб, ўрнатишади. Дастурхонга қўйилган ноз-неъматларни асти қўяверасиз. Турли хил шарбат сувларининг ранго-ранг шишаларда тизилиб туришини айтмайсизми? Ўртада ўйин тушган раққосаларга қистирилган червонларнинг ўзига иккита «Нексия» сотиб олса бўлади. Тўйдан кейинги чорларини сўрамасангиз ҳам бўлади. Баъзи чорларнинг ўзига икки тўйнинг харажати кетади. Ана шуларни кўриб, ҳавасим келганидан қайта қиз бола бўлиб қолсам, дердим...

— Бас, етар, Меҳри! — деди Афанди хотинининг гапини бўлиб, — энди мана шу маҳалладошларим гувоҳлигида айт-чи, шунча катта харажат эвазига бўлаётган тўйда бир кетворган қизга уйланайми ё яна ўзингтами?

— Вой, дадаси тушмагур-ей, ҳалиям ёшликдаги шўхлигингиз қолмабди-да! Сизни ўзимдан бошқага уйлантириб бўлибман!

— Мана, эшитдингизми маҳалладошларим, демак, мен хотинимнинг орзусини амалга ошириш учун ўзига қайтадан уйланмоқчиман!

Меҳмонлар гурра кулишганича ўринларидан туриш-

ди. Улардан бири, тўйгача чол-кампир гўзаллик салони-га бориб, юзларингизни текислатинг, ажинларингизни даз-моллатинг, деб қўйди.

Кулги буви

Бир йилдан бери бувим эрта-ю кеч нолийверадиған одат чиқардилар.

— Вой, белим! Вой, юрагим! Куним битибди, шекилли, болам, тайёргарлик кўринглар! Азроил нақ тепамда турибди!

Ана шунақанги оҳ-фигон билан бувим бечора йил давомида ҳар куни «ўлади»лар. Бодлари оғриб, оёқларининг томири тортса ҳам йиғлаб видолашадилар, аранг илиниб турган икки дона тишларининг бири оғриси ҳам «қариндош-уруғларни йиғинглар»га тушиб қоладилар. Уйимизда ҳар куни дилхиралик, йиғи-сиғи. Нима қилишни билмай қолдик.

Бир куни газетада «Кулги умрни узайтиради» деган мақолага кўзим тушди. Уни бувимларга ҳам ўқиб бердим: «Шаҳарга бир арава дори келтиришдан кўра бир қизикчининг келгани афзал. Кулги туфайли қанча-қанча касалликнинг олди олинади, не-не беморлар оёққа туриб кетади...» мақола бувимга ёқиб тушди, шекилли, қайта-қайта ўқитдилар.

— Болам, кулгидан бод ўлгири хам тузалармикин? — деб сўрадилар хаёл суратуриб.

— Албатта! — дедим рухларини кўтариб, — кулиб юрсангиз бодингиз эздан чиқиб, чопкиллаб кетасиз, буви!

Эртаси куни ишдан келиб, кўзларимга ишонмай қолдим. Уйдагиларнинг чехраси очик, юзларида табассум.

— Нечук? — хайрон бўлдим. Болалар баравар чувиллашди:

— Бувим куляптилар, қизик латифаларни айтяптилар!..

Ўша куни хонадонимизга баҳор кулиб боққандай эди. Бувимнинг «додвой»лари кулгига алмашганди. Суюнганимдан магазинма магазин қидириб юриб, «Афанди латифалари» китобини топиб келдим, бувимнинг қўлларига тутқаздим.

— Бу кулдирадиган китоб, бувижон, мана шу кулги доридан қолган барча дардларингиз ҳам шифо топади.

— Афанди китобими? — Бувим илжайиб қўйдилар. — Назаримда бод қурғур, сал-пал кетганга ўхшайди. Аммо, оёғимнинг томир тортиши қолмаяпти-да!

— Невараларингиз мана шу китобни ўкиб беришса, томир тортиши ҳам ўз-ўзидан йўқолади. Тиш огригингиз-чи? — сўрадим бувимдан.

— Иссиқ чой ичсам, салгина зиррилаяпти...

Ўша-ўша бувим кулмайдиган одамларни латифа айтиб кулдирадиган бўлдилар. Ҳар куни васият қилиб, йиғлайдиган бувим энди кулгидан бўшмай қолдилар. Олдиларига ким келса бир кулмай кетмайди. Шу боисдан қўни-қўшнилар ҳам у кишининг отларини аташмай, «Кулги буви» дейишадиган бўлганлар.

Ўтган куни нонушта пайтида бувимга ҳазиллашдим:

— Бултур ҳар куни тепангизда турадиган Азроилни ҳам кулги билан келмайдиган қилиб юбордингизми, дейман, буви?

— Азроил, дейсанми? — бувим бир хўрсиниб қўйдилар, — ўша Азроилга айт, ўладиган бувим йўк, дегин! Шундай ажойиб, мустақил замонда ўйин-кулги авжида бўлиб турса-ю, ким ўламан, дейди! Кулги ўлимни қувларкан, болаларим!

Бувимнинг бу гапларига ҳаммамиз барабарига гурра кулиб юбордик.

Ачиниш

Фермерлар йиғилишида мол дохтири Убайдулла Қўзиевга «Тико» енгил автомашинаси мукофот тариқасида берилишига қарор қилинди.

— Йўк, менга «Тико» тўғри келмайди! — деб қолди Убайдулла дабдурустдан ўрнидан туриб.

— Унда «Нексия» тўғри келар? — кесатиб сўради ҳайъат райси.

— «Нексия» ҳам керакмас, яхшиси менга аравачали мотоцикл беринглар, яйловга боришимга қўл келади.

Қўзиевнинг таклифи ҳаммага маъқул тушди. Унга аравачали мотоцикл бериладиган бўлди, кўпчилик уни

табриклади. Аммо, ёнида ўтирган хотини бирданига ўзгарди қўйди. У то уйга боргунича қовоғини осилтириб, эрига лом-мим демади.

— Сенга нима бўлди, онаси? — сўради Қўзиев уйга етиб боришганида.

— Билиб туриб сўрайсиз-а? Шундай «Тико» нақд турганида, мотоциклга бало борми?!

— Сен кетини ўйламайсан-да! Ўзинг биласан, ферма-ю отарларга борганда, аввало курук қайтмайман. Насибамизни териб келишга «Тико» сира ярамайди, бу томонини бир ўйлаб кўр!

— Уёқ-буёққа мехмондорчиликка боришимизни ҳам ўйлайсизми? Қачонгача тўйларга тоғора кўтариб, яёв бораман!

— Ҳозир насиба териладиган мавсум. Шундай пайтда мехмондорчиликка нима бор! Уйда ўтир, олиб келганларимни сарамжон-ла!

— Насибангиз курсин, «Тико»да сайр қилсам, бундоқ кўкрагимга шамол тегармиди, дегандим-да! Аттанг, ўлжани қўлдан бой бердингиз!

— Ҳар бир иш расамати билан, дегандай, аввал мотоцикл, кейин «Тико», ундан кейин эса «Нексия» ҳам бўлаверади. Ачинма, хотинжон! Тўй-пўй бўлса мотоциклда ҳам бораверамиз!

Шунча гапдан кейин ҳам хотинининг қовоғи очилмаганидан Убайдулла Қўзиев «Уф-ф!» деди-ю, кўчага чиқиб кетди. Унинг кетидан хотини югуриб бориб, кўча эшикни қия очиб, чақирди:

— Ҳой дадаси, қаёққа кетяпсиз, бугун синглингиз қизини узатаётганлиги эсингиздан чиқдими?! Қани, мотоциклни тириллатинг!

Тепки

Тун бўйи Низом Пардаевич алахсираб чикдилар, баданларида салгина иситма ҳам бор эди. Эрталаб кўзгуга қарасалар бир ёқ юзларининг пастки томони андак шишган кўринди.

— Ҳой Манзура, бу ёққа қара! — чақирдилар рафиқаларини.

— Нима дейсиз, дадаси?

— Ўнг юзимнинг пасти шишибди, шу томондаги милкларим ҳам қақшаб турибди, бир сен ҳам кўр-чи?

— Қани, эх-ха! Тепки бўлибсиз, дадаси, тепки!

— Тепки, дейсанми? Давоси нима экан?

— Давоси, эгиз тукқан аёлга ўша шишган юзингизни тепдирасиз-да!

— Умримда биров мени чертмаганди, энди қандайдир аёлга тепдирайми?

— Ирими шунақа, бўлмаса тузалмайсиз. Нима кўп, ишхонангизда кондуктор аёллар кўп. Ўшалар орасида битта-яримтаси эгиз тукқандир. Хонангизга чақиртириб, ими-жимида иримини қилиб қўй, денг!

Нонуштадан кейин Низом Пардаевич эшикда кутиб турган машинага ўтирдилар-да, йўлда шишган юзларини сийпалаб туриб, ҳайдовчи йигит Алижондан сўрадилар:

— Сен биларсан, автокорхонамизда Хасан-Хусан тукқан аёллар бормикан? Тепки, деган дардга йўлиқибман. Ўшанақанги аёл сал иримини қилиб, тешиб қўйса тузаларкан.

— Билмадим, суриштириб кўраман.

— Яна тепки бўлганимни айтиб суриштирмагин, шунчаки ўзим, дегин...

Тушга яқин Алижон Назокатхон деган ўрта яшар бир кондуктор аёлни директорнинг хонасига бошлаб кирди. Уни кўриб, Низом Пардаевичнинг капалаги учиб кетди. Нега деганда, олдинги ҳафта бу аёл кунлик режани бажараолмагани учун кўпчилик ўртасида огохлантирилганди. Директор ундан тушунтириш хати олганди.

Директорнинг ранг-рўйи оқариб кетганини кўриб, Алижон тушинмай, ўзичалик ялпизлай кетди:

— Низом ака, чўчиманг! Бу опам иримини қилиб, шишган юзингизга сал оёқларини теккизарканлар, холос. Мен хаммасини тушинтирдим.

— Кўркманг, сиздан бошқа тепки бўлганларни ҳам тешиб, тузатганман, — деб қўйди зўрма-зўраки илжайиб, кондуктор аёл, бўйнидаги осиглиқ хизмат сумкасини олиб, ёнидаги курси устига қўяркан.

— Майли бошланг, — дедилар паст товушда. Директор ноилож бошларини столи устига қўйиб, кўзларини

юмдилар. Аёл эса ўнг оёғидаги туфли, пайпоғини ечиб, стол устига чиқди. Алижоннинг бир кўлидан ушлаб туриб, «Мен тепдим сен қайт! Мен тепдим, сен қайт!» деб, оёғи панжалари ва товонини шишган юзга текказди. Директор тепкининг назари, дегандек битта юзталикни чўнтакдан чиқариб, аёлга узатдилар. Аёл эса жилмайиб туриб деди: — Кечаги кунлик режага ҳам юз сўм етмай турганди, берган назирингизни қўшиб топширмасам, бу сафар ҳам тушинтириш хати ёзишимга тўғри келади, илойим дардингиз арисин, омин оллоху акбар! — деб фотиҳа килди.

Аёлнинг гаплари директорнинг ўзига қаттиқ росмана тепкидек туюлди.

Тагин апелсинми?

(бўлган воқеа)

Улфатлар йиғилишиб, Ҳасаннинг уйида торт-тортни авжига чиқаришди. Ана шу пайтда дўсти Баён келиб қолди. У кеч қолганидан ийманиб, бир чеккага ўтирмакчи бўлганида Ҳасан лукма ташлади:

— Бундоқ, дўстлар билан сўрашай ҳам демайсан-а? Нима, бизларни менсимай қўйдингми!

— Кеч келдим, сизларни безовта қилгим келмади, — деди Баён узрини айтиб.

— Ха, майли, сўрашмаса сўрашмасин! Бир унинг моторини қиздириб қўяйлик, кейин ўзи сўрашаверади, — деб косагуллик қилаётган Садир унга пиёлани тўлдириб узатади. Баён чўнтагидан машинасининг калитини олиб кўрсатади-да «Узр, оғайнилар, рулдаман!» деди. Хона тўрида ўтирган Турғун ўрнидан дик этиб туриб, дастурхон ўртасида турган вазадаги апелсиндан биттасини олди-да, Баённинг ёнига келиб ўтиради.

— Дўстим, биламан, ҳозир кўча ҳаракати ҳавфсизлиги ойи, аммо, мана бу нарса ҳар қандай ҳушёр автоинспекторни ҳам чалғитиб юборади. Ичган оқ сувингнинг бадбўйини бунинг ҳушбўй хиди минус-пилус қилиб юборади. Биласан, мен ҳам рулдаман.

— Ха, майли, сазангиз ўлмасин, — деб Баён пиёла-

чани олиб, ундаги ичимликни синқариб юборади-да, Турғун ҳозирлаб турган апелсиндан бир бўлагини олиб, ея бошлайди. Косагул унинг қўлидан пиёлани олиб, яна куйиб, узатади:

— Баён дўстим, буниси кеч келганинг учун жарима!

— Буёғига энди бўлмайди!

— Бўлади! — дейди Турғун бир бўлак апелсинни унга тутиб, — кўркма!

— Қўймадинг Турғун, майли оламан, шу билан жуфт бўлади, тамом! Бошқа бермайсизлар, — дея Баён тўла пиёладагини бир қултум сувдек ютиб юборди. Шундан кейин қистовлар кўпайиб, хамманинг кайфи ошиб қолади...

Эртасига чошгоҳда Хасанни хотини туртиб уйғотади: — Ҳой, дадаси, кўзингизни очинг, Баён дўстингиз касалхонадамиш, ўғли телефон қилди!

Хотинининг гапи Хасаннинг кулоғига игна бўлиб санчилди. У лип этиб туриб, улфатларининг хаммасига қўнғироқ қилди. Ўша куни барча улфатлар жам бўлишиб, Баён ётган хонага оқ халат кийишиб, уни кўргани киришади. Баён енгил жароҳат олибди. Бир қўли билан боши оқ дока билан боғланган эди.

— Хайрият, бошинг омон экан, апелсин асрабди, — деди Садир қўлидаги қоғоз халтачадаги апелсинни тумба устига куйиб.

— Яна апелсинми?! — Баён башарасини бужмайтирди, — кўтар уни!

Тизгин

Бош судья иш жойига арз билан келган сочлари оқара бошлаган аёлдан унинг гапларини ўз оғзидан эшитиш учун сўради:

— Қани айтинг-чи, Сора буви, ўғлингиз билан келинингиз ўртасидаги жанжал қачон бошланган?

— Анча бўлди, бошланганига. Тўйдан кейин бир ойча ўтди. Бундоқ кузатиб кўрсам, келиним бидир-бидир қилаверади. Ўғлим шўрлик оғзига талқон солиб ўтираверади. Бундай бидирлаш кўпинча қудачам келиб-кетганидан кейин бошланади. Менимча, қудачам қургур келганида қизи-

га бўш келма, эрингни гаҳ деганда қўлингга қўнадиган қилиб ол, деб айтадигандир-да! Шошмай тур, сенларни, дедим. Ўғлимни келиним онасиникига кетган куни секин ёнимга чақириб, кулоғига қўйдим:

— Ҳой болам, хотинга бунақанги тизгинингни бериб қўйма! Бўлмаса, елканга миниб олиб, ўзингни мулла минган эшакдек қилиб олади!

Шундан кейин ўғлим тизгинни қўлига олди. Шанғилиги, бидирлашлари қолиб, келиним ўғлимга кулоқ соладиган бўлди. Эртаси кун ўғлимга:

— Энди бўш келма, тизгинни маҳкам ушла! — деб далда бердим. Ўғлим борган сари кучайиб, келиннинг таъзирини бераверди. Шу орада қудачам меҳмонга келиб кетганди, келиним яна тилини қайрай бошлади. Аста-секин у ўғлим билан баравар олишадиган бўлди. Нимасини айтай, судья ўғлим! Аввал бошда келиним бақирса ўғлим индамай эшитиб ўтираверарди. Кейин ўғлимнинг даф-дағасини келиним эшитадиган, мулойимгина бўлди. Энди бўлса икковининг бутун бақириқ-чақириғини бир мен эмас, бугун маҳалла эшитади.

Судья инижоним, сиздан илтимос, келинимни ҳам, ўғлимни ҳам хонангизга чақиртириб, онангинг айтганини қилларинг, бўлмаса икковингни ҳам қаматвораман, деб қўрқитиб қўйсангиз. Шундай қилсангиз, икковининг тизгини менинг қўлимга ўтиб, жанжал тўхтайти, қўяди.

— Йўғ-е! Ҳар холда, — судья хулоса чиқарди. — Сора буви, ишни сиз билан қудачангизни тизгинлашдан бошлашга тўғри келяпти, бўлмаса ёш оила барбод бўлади!

— Қўйинг-е! Унақамасдир!

— Ха, шунақа! Уйингизга бориб, яхшилаб ўйлаб кўринг!

Ўша куни Сора буви судья олдидан келиб, келини билан ўғлига тикилиб, қараб қолди.

НОЗИКНИНГ НОЗИ

Янгалари келишувига биноан Нозикхон билан Рустамжон истирохат боғи дарвозаси олдида уйбашадиган бўлишди. Қиз томондагилар йигит томонни кўтиб туришарди. Яп-янги мошранг «Жигули» сайилбоғ дарвозаси

олдида тўхтади. Рулда ўтирган Рустамжон аввал машинадан тушиди-да, орқа эшикни очди. Уларни дарахт панасида янгаси билан кузатиб турган Нозикхоннинг юраги энтикиб кетиб, «Машинаси яп-янги экан», деб юборганини ўзи ҳам сезмай қолди.

— Куёв бўлмиш ҳам чиройли, ҳушбичим йигит, — деб қўйди янгаси, кейин у йигитнинг янгаси олдига бориб, гаплашиб қайтиб келди.

— Нозикхон, унинг олдига боринг, машинасида айлангириб келади. Мен янгаси билан шу ерда сизларни кутиб тураман.

— Майли, — деди Нозикхон янгасига паст овозда, кейин астагина одимлаб, куёш нурида ялтираб турган машина томон йўл олди. Рустамжон «Жигули»нинг олдинги эшигини очиб, Нозикхонга «ўтиринг» ипорасини килди. Сўнг рулга ўтириб, газни босди. Анҳор қирғоқидаги хиёбонга бориб, салқин жойда тўхтади:

— Менга ёқдингиз, сиз нима дейсиз? — қизариб-бўзариб сўради Рустамжон Нозикхонга майин товушда.

— Сиз нима десангиз... — сал илжайиб қўйди Нозикхон.

— Демак, келишдик-а?

— Келишдик, — деди ерга қараб туриб Нозикхон. Шундан кейин Рустамжон машинанинг орқа ойнаси тоқчасида турган қоғозга ўроғлиқ бир кийимлик ялтироқ атласни олиб, Нозикхоннинг қўлига тутқазди:

— Энди борайлик, янгаларимиз зерикиб қолишмасин, — деб машинасини орқага бурди. Улар қайтиб келишганда Нозикхоннинг қўлидаги қоғозга ўроғлиқ атласни кўрган янгалар бир-бирларига маъноли жилмайиб қўйишди.

Орадан кўп ўтмай патир ушатиш маросими бўлди. Қиз билан йигит никоҳ уйига бориб, ариза беришди. Келинга олинадиган кийим-кечакларга Рустамжоннинг бир оз пули етмай қолди. Таниш-билишлардан қарз сўради. Аммо, қарз берадиган мард топилмади. Уйдагилар билан маслаҳатлашиб, машинани сотди. Унинг машина сотганини кимдир Нозикхонга етказибди. Ўша кунгидея Нозикхон никоҳ уйи мудирасига бориб, «Аризамни берсангиз, у билан турмиш қуролмайман» дебди.

- Нега ундай дейсиз, бирор сабаб борми?
- Бор, аҳмоқ бўлмаса яп-янги машинасини сотадими?
- Қизик, сиз унинг машинасини севармидингиз, ё...
- Ҳа! Сиз айтганчалик машинасини!
- Товба! Унда мана аризангиз!

Эпчил

Қўшни маҳаллада турадиган бир танишим бор, уни маҳалладошлари исмини айтишмай, «Эпчил» дейишади. Асли исми Нормирза. Нега унга маҳалласидагилар бундай лақаб беришганига ҳайрон бўлиб юрардим. Бултур Нурилло деган ошнамга пул зарур бўлиб қолиб, янги олган «Москвич» машинасини арзонга менга сотмоқчи бўлди. Озроқ пулим етмаётганидан Нормирзадан қарз бериб туришини сўрадим.

— Уйга бориб кўрай, — деди-ю, оёғини кўлига олиб югуриб кетди. Орадан уч кун ўтса ҳам ундан дарак бўлмади. Охири машина сотмоқчи бўлган Нуриллонинг уйига бордим.

— Дўстим, машинангни олишим учун озроқ пул етмаяпти, агар рози бўлсанг, бир ой ичида қолганини топиб берардим. Машинанг бегонага қўлдан кетмасин, сен ҳам зарур бўлганда ишлатиб турардинг.

— Нима деясан ўзи? Нормирза деган ошнанга сен олақол, машина бегона бўлмасин, деб айтибсан-ку?! У ўша куннинг эртасигаёқ олиб кетиб, Муллаев деган амалкиси номига расмийлаштириб қўйган.

— Йўғ-е! Мен ундан озроқ қарз бериб туришини сўрагандим, холос.

— Ўб-бў, эпчил-ей! Эшитишимча, ҳатто машинани бировга ошиқчасига пуллаганмиш ҳам. Маҳалладагилар бекорга уни «Эпчил» дея аташмас экан. Балким, шунақанги чаққонлигини ҳисобга олишгандир. Сенга ўхшатиб, бир-икки кишининг шўрини қуритгандир...

Ўша-ўша Нормирзага бирор гап айтмайдиган бўлгандим. Тунов кун у уйимга юзингда бетинг борми, демай кириб келди. Гап орасида ўсмоқчилаб, қандай янгиликлар бор, деб сўради. Сен эпчилни бир боппай дея, ўйлаб, унга керакли «янгилик»ни айтдим:

— Офайни, ҳамён касалроқ. Бўлмаса, Самарқанднинг Челак деган шахрида яшайдиган Убай тоға ўғлини уйлантирадиган бўлиб, яп-янги «Тико»сини менга сотмоқчи, тўйга икки юзминг зарур экан, уни олишга қўлим калталик қияпти, тоғам «Сен олгин жиян, бегона бўлмасин» дедилар. Қарз тополмай, гарангман!

— Тоға шахарнинг қаерида турадилар? — кизиқиб сўради Нормирза.

— Шундоқ, туман суди жойлашган бинонинг ёнгинасида. Убай тоға деса ҳамма айтиб беради.

— Унда дўстим, пул топиб, машинани қўлингга олиб келиб бераман. Биламан, сен мендан хафасан, энди ўшани юваман!

Эшитишимча, маҳалласидагилар ҳам уни менга ўхшатиб, лақиллатишиб, аламини олишганмиш.

Совчи-овчи

(қизлар ўқимасин)

Эрталабки нонушта пайтида Ҳалима хола ўғли Абдусатторга луқма ташлади:

— Хой ўғлим, токай қўлим косов, сочим супурги бўлади. Бундоқ ўртоқларингга ўхшаб, сен ҳам уйлангин. Мен ҳам келиннинг хизматини кўриб, қувонай... Нега индамайсан? Маҳалламизда Жўравой ака, Нурмат муаллимларнинг кизлари бор. Ўшаларга бориб кўрайми?

— Қўйинг, улар бўлмайди.

— Бўлмаса ким бўлади, ё тоғангнинг қизини...

— Қўйинг, бўлмайди.

— Унда ўзинг айт, қаерга борайин, кийналиб кетдим, ахир!

— Узун терак маҳалласини биласизми?

— Биламан, нимади?

— Ўша ердаги Ашурвой ака деганникига бориб кўринг.

— Бўпти, бугуноқ бораман! — деб Ҳалима хола дастурхонни ҳам йиғиштирамай, суюнгаидан совчиликка боришга тайёргарлик кўра бошлади. Дам олиш кунни бўлгани учун Абдусаттор уйда қолди...

— Келақолинг, айланайлар! — деди совчиларга Нури опа, — қизимиз бор экан, келибсизлар, қани уйга кинглар!

Ҳаммаёқ сарамжон-саришталигини кўриб, Ҳалима хола атрофга аланглаб, ич-ичидан ўғлининг танлагани кўнглидагидеклигидан суюнади. Улар уйда ўтиришганида дилидаги гапни айтишди.

— Тугунимизни ечинг, — дейишди Нури опага.

— Йўқ, аввал суриштириб билай, қизим нима дейди. Сизлар еб-ичиб туринглар, — деди-ю, нариги уйда бутун вужуди кулоқ бўлиб, эшик тирқишидан қараётган Зулфиянинг олдига борди:

— Қизим, совчилар келишибди. Абдусаттор деганинг онаси экан, ўзинг танирмишсан. Айт, нима дейин?

Онасига индамай, бир ўрим сочини ўйнаб, Зулфия ерга қараб тураверди.

— Ростдан танийсанми, ўшани?

— Танишрок, — деди қиз паст товусда.

— Унда нима дейин, гапир!

— Манави шеърни ўқиб, жавоб қилинг, — деди-ю, Зулфия ичкари уйга кириб кетди. Нури опа эса шеърни ўқиб, совчилар ёнига бориб, эшитинглар, деди:

Уйимизга совчи келибди,

Совчи эмас, овчи келибди.

Ҳаяжондан титрайман дир-дир,

Онам дейди: — Бўлақол, гапир!

Қандай айтай, майли, деб очиқ, —

Ахир уят ўлимдан қаттиқ.

Совчи юбор, деган ўзимман,

Уяламан, ҳатто, ўзимдан!

Шеър мазмунидан суюнишганидан совчилар қарсақ чалиб юборишди. Улар келтирган тугунни Нури опа жилмайган ҳолда еча бошлади.

Юқумли ҳазил

Хонага соч-соқоли оппок, юзидан нур ёғилиб турган бир мўйсафид киради. Унинг анкетасини кўздан кечириб

турган оқ халатли Тўракул Шойимов қарияга ўтириш учун жой кўрсатади. Ўзи қуловига фонендоскоп ичаги учини тикиб, гап бошлайди.

— Ўб-бў, отахон-ей! Мазангиз қочибди-да! Қани, оғзингизни очиб, «А-а-а!» денг-чи? Тушунарли, тушунарли. Тишларингиз ҳам тамом бўлибди. Майли, бунинг давоси ҳам бор, қизим тилла тиш қўядиган доктор. Энди, нафас олишингизни ҳам текширамыз, чуқур нафас олинг. Эҳ-ха! Чаток! Қон босимингиз кучайиб кетибди, тезда давосини қилиш керак. Қидирсак, яна кўп касалингиз чиқадиганга ўхшайди, отам!

— Дўхтир болам, бошқа касалим йўқ, фақат кўзим тиниб, сал бошим айланяпти.

— Тушунарли, отахон! Ёмон дардга чалинибсиз, олдини олмасак бўлмайди. Ҳа, айтгандек, карточкангизга «фермер» деб ёзилибди, нимага фермерсиз, шу ёшда отахон?

— Оилавий ферма очганман. Бултур ўн беш сигирим бор эди, бу йил йигирма бешта бўлди, ҳар куни тегишли жойларга сут жўнатиб тураман.

— Тушунарли, отахон. Демак, нафақага чиқсангиз ҳам тинч туролмабсиз. Яшанг, отахон! Ҳозир фермерларнинг даври келган. Даромадингиз ҳам чаккимасдир. Соғлиқ керак, отахон! Мол-дунё топилаверади. Энди, отахон, сизни касалхонага ётишга ёзиб берсам, анча қийналасиз, Ҳозирги кунда касалхоналар ҳам пуллик бўлган. Пуллик бўлгани билан беморларга қараш халигидай. Энди сизга маслаҳат шуки, сизни ўзим даволайман. Ҳар куни келиб турсангиз бўлгани. Машинангиз бордир?

— Бор, ўзим ҳайдайман.

— Дуруст, дуруст! Шу ёшда машина ҳайдашнинг ўзи бўлмайди, отахон! Энди, дориларни ёзиб берсам, ҳозирги кунда шахсий дорихоналар кўпайиб, бирни ўнга пул-лашяпти. Яхшиси, дориларни ҳам ўзим топаман.

— Ҳаражати қандай бўларкин?

— Э отахон, от билан туя бўлармиди? Жуда нари борса бир сигирнинг пули-да! Соғлигингиз учун ҳеч нарсани аяманг. Энди, отахон, сўрагани айби йўқ. Ўвилларингиз ҳам сизга қарашиб туришадими?

— Катта ўғлимдан бошқа беш ўғлиму келинларим

ёрдам беришади. Келаси йили сигирлар сонини ўттиздан ошириш режамиз бор.

— Ғайратингизга балли, отахон! Қари билганини пари билмайди, деганлар. Илойим ниятингизга етинг. Куни кеча қишлоқ марказида фабрика ташкил қилиб, бөйиб кетган сиздек бир одамни даволагандим, кетаётганида қўярда-қўймай чўнтагимга йигирма минг солиб қўйди. Қўйинг, доридармонлар ёнингиздан бўлди, десам ҳам қўймади. Ана шунақа, шифо топганлар биздан хурсанд бўлиб кетишади, отахон!

— Бояги гапингизга қараганда мен бир сигирнинг пулини...

— Ҳаражатдан гапирманг, кундалик дориларнинг пулини бериб турсангиз бўлгани. Айтгандай, катта ўғлингиз нега сизга қарашмайди, ё ногиронми?

— Нега ногирон бўларкан, у туман прокурори-ку!

— Тушунарли, тушунарли. Қани, яна оғзингизни очиб, «А-а-а!» денг-чи? Тушунарли, отахон! Отдай соппа-соғ-сиз. Салгина шамоллабсиз. Қайнатма жўжа шўрва ичинг, терласангиз, ҳеч қандай дори-дармонсиз тузаласиз, қўясиз. Отахон, ҳалиги гапларни катта ўғилга айтиб юрманг, шифокорлар беморларни шунақанги ҳазил-хузул гаплар усули билан ҳам даволайдилар. Бу бор гап.

— Ўғлим, бу ҳазилингиз юкумли экан-да! Нега десангиз, бир ой бурун тишим оғриб, бир тиш дохтирига боргандим, у ҳам худди шунақанги ҳазил қилганди-да!

— Йўғ-ғ-е!

ИНТЕРМЕДИЯЛАР

Китобсевар ошиқ

Й и г и т: — Кечирасиз, яхши қиз, кутубхонангиз дам олиш кунлари ишлайдими, йўқми?

Қ и з: — Ёпиқ бўлади, ўша куни мен ҳам оламан.

Й и г и т: — Унда, агар хўп десангиз, ўзим қишлоқ йигити бўлганим учун отамдан қолган далаларга сайр қилдириб, сизни айлантриб келардим, машина бўлса бор.

Қ и з: — Ўб-бў сиз-ей, гапни узоқдан бошламай, истеъдодли ёш ёзувчи Тоғай Муроднинг «Отамдан қолган далалар» романини ўқимоқчиман, деб қўяқолмайсизми? Марҳамат олинг, кутубхонамизда ўз-ўзига хизмат: 6-қатор, 1-жавонда турибди, бу асар кино ҳам бўлганидан хабарингиз бордир.

Й и г и т: — Мени тушунмадингиз шекилли, дунёнинг ишлари дегандай...

Қ и з: — «Дунёнинг ишлари» деган китоб ҳам бор, Ўткир Ҳошимов асари, 4-қатор, 2-жавонда.

Й и г и т: — Азизам, ахир...

Қ и з: — Бўлди, тушунарли, жаҳон адабиёти бўлимида Мопассаннинг «Азизам» асари, ўқинг, жуда ажойиб асар, 1-жавон, 2-қаторда!

Й и г и т: — Тушунсангиз-чи, ахир, мен сизга чин муҳаббат...

Қ и з: — Тутоқманг, бу асар ҳам бор. Ёзувчи Одил Ёкубов асари, 1-қатор, 1-жавонда турибди.

Й и г и т: — Ўзингиз бундоқ ўйлаб кўринг, гап инсон тақдири устида кетяпти, сиз бўлсангиз...

Қ и з: — Ўйлаб кўришнинг ҳожати йўқ, Михаил Шолохов асарини эслаяпсиз, «Инсон тақдири» китоби шундоққина 2-қатор, 1-жавонда, ола қолинг.

Й и г и т: — Биляпман, сиз ҳазил қилган бўлиб, мени аслида гирдобга ташляяпсиз, шунчалик ҳам бўладими?

Қ и з: — Бўлди, бас, бўғилманг! Ўктам Усмоновнинг «Гирдоб»ини айтяпсиз. Бориб қаранг, 3-қатор, 1-жавон.

Й и г и т: — Менинг қисматимга бунақанги енгил қараманг, севги...

Қ и з: — Бу айтганингиз туркман адабиёти, яъни ёзувчи Хидир Деряевнинг «Қисмат» асари, 2-қатор, 2-жавонни кўринг.

Й и г и т: — Сезиб турибман, ўйин қилмай қўя қолинг, исмингизни ҳам билиб олганман, исмингиз Жамила! Йўқ деманг, дам олиш кунини...

Қ и з: — Ёзувчи Мирмуҳсиннинг «Жамила» қиссасини айтяпсиз, шекилли, бу китоб ҳозир бошқа китобхон қўлида, кидириб овора бўлманг!

Й и г и т: — Сизда ўзи диёнат борми, Жамилахон?

Қ и з: — «Диёнат» бор, Одил Ёкубов асари, 1-қатор,

1-жавонда. «Жамила»ни эса сиздан бўлак китобхон аллақачон олиб кетган, дедимку, боя!

Й и г и т: — Шу гапингизни очик-ойдин аввалроқ айтмайсизми, демак, унаштирилган экансиз-да! Мен бўлсам, қирқ беш кундан бери кутубхонага келиб, кетиб юрибман, оворай-сарсон бўлиб айникса уйқусиз тунларимни айтмайсизми?

Қ и з: — Гапни чўзманг! Саид Аҳмаднинг «Қирқ беш кун», қорақалпоқ ёзувчиси Тўлепберган Қаипберганоўнинг «Уйқусиз тунлар»и ҳам бор. Ҳар иккала китоб 1-қатор, 1-жавонда турибди.

Й и г и т: — Аттанг, кеч қолибман-да! Ўзингиз ҳам кўзга яқин олмос қизсиз.

Қ и з: — Ёзувчи Ҳамид Фуломнинг «Олмос қиз» асарини айтяпсизми, бу китоб ҳам 1-қатор, 1-жавонда, олаверинг!

Й и г и т: — Ҳа майли, кетдим, агар ҳазиллашиб, мени алдаган бўлсангиз, шу ердан ўтадиган автобуснинг сўнгги бекатида тураман, бориб айтарсиз!

Қ и з: — Ҳозироқ айтақолай, Шукур Ҳолмирзаевнинг «Сўнгги бекати»ни ўқимоқчи бўлсангиз, 4-қатор, 1-жавонда, олаверинг!

Й и г и т: — Хайр энди, «Ваъда вафоси билан» деган китоб чиққанида келарман.

Қ и з: — Майли, ихтиёрингиз. Мен ҳам исмингизни яхши биламан, Фафур ака! Келиб хабар олиб туринг.

Й и г и т: — Қизик, унда Ҳамза Ҳакимзоданинг «Бой ила хизматчи»сидаги Жамилани қўлдан бой берган Гофур бўлибман-да!

Қ и з: — Билмадим, сиз ҳам ўйлаб кўринг, мен ҳам. Ҳозирча хайр!

(П А Р Д А)

Вақтинча одам

«Қадрлар бўлими» деб ёзиб қўйилган хонага бир йигит киради.

Й и г и т: — Ассалому алайкум! Менга вақтинчалик бирор иш бўлса ишлаб турмоқчи эдим.

М у д и р: — Доимий иш бор, ишлайверинг.

Й и г и т: — Йўқ, вақтинчалик бўлса яхши бўларди-да!

М у д и р: — Қизиқ, ҳа майли, қанака касб эгасиз?

Й и г и т: — Бир йигитга қирқ хунар-оз, деганларидек, касбим кўп. Ҳар қандай иш қўлимиздан келаверади.

М у д и р: — Укажон, ҳозирча вақтинчалик иш йўқ, бирор ходим касал бўлиб қолса ё декретга чиқса чакирармиз. Қани, меҳнат дафтарчангизни кўрай. (Йигит дафтарчасини узатади) Вой-бу! (Мудир дафтарчани ваққай бошлайди) Бирор жойда ёлчитиб ишламаган кўри-наси.

Й и г и т: — Менга шунақанги вақтинча ишлаш ёқади. Нега десангиз, жавобгарлиги бўлмайди-да!

М у д и р: — Ажабо! (Дафтарчадаги ёзувларни ўқий бошлайди) Вақтинча гардеробчи, вақтинча ўқувчилар вожатийси, вақтинча водопроводчи, вақтинча монтер, вақтинча кутубхоначи, вақтинча патгачи, вақтинча қоровул, вақтинча кондуктор, вақтинча фаррош, вақтинча бичикчи... хуллас, ҳаммаси вақтинча экан, укам. Қирқ хунарнинг эмас, минг хил касб эгаси экансиз. Қойил, вақтинча одам!

Й и г и т: — Яна бошқа билмаган касбим бўлса уни ҳам секин ўрганиб олавераман. Ўрганишдан сира эринмайман.

М у д и р: — Ҳа майли, укам, нима ҳам дердик! Уйингизда телефон бўлса рақамини айтинг, вақтинча жой бўлиб қолса хабар қиламиз.

Й и г и т: — Телефонимиз вақтинча эди, қўшнимиз курортдан қайтиб келгунича ундан фойдаландик, энди йўқ.

М у д и р: — У ҳолда уй манзилингизни ёзиб қолдинг, хат орқали маълум қилармиз.

Й и г и т: — Бу ҳам йўқ, вақтинчалик бир қариндошникида яшардик, рухсатномамиз ҳам вақтинча эди, муҳлати тугади. Ҳозир уй қидиряпмиз, вақтинча ижарага. Яхшиси, бирор ойдан кейин ўзим хабар оларман.

М у д и р: — Бўлмайди, мен яна ўн саккиз кун ишлаймаман, бу лавозимда вақтинча ишлаб турибман.

Й и г и т: — Тушунарли, вақтинчалик мудир ака!

(ПАРДА)

Нексияхон

(Бўлган воқеа)

Х о т и н: — Хой, дадаси, бўлди бас, етар! Бу уйда ё кундошим турсин, ё мен турай! Жонимга тегиб кетди!

Э р: — Ўшқирма! Ўпкангни бос! Олаверинг деб, ўзинг айтгансан! Розилигинг билан олганман! Энди жонингга тегиб қолдим!

Х о т и н: — Олаверинг, деган бўлсам, айтгандирман! Аммо, бира тўла унга кўрна тўшак қилиб, ётиб олинг, демаганман!

Э р: — Ахир, у ҳам сендақа! Кам-кўстига қарамасам, аразлайди, қўяди!

Х о т и н: — Вой аразламай, қаро ер ютсин! Турганбитганлари чиқим-а!

Э р: — Юртимизда оила йили, аёллар йили бўлиб ўтди. Унақа қарғама, ҳар ҳолда хизматимизга яраб турибди; чикимига чидамасак яхши бўлмайди, яхши гапир!

Х о т и н: — Ана шунақасиз, доим ўшани дейсиз а! Уни оламан деб, тилла балдоғиму олтин билакузук, зиракларим қолмади, ҳаммаси ўшанга кетди! Энди яна ўша кундош ўлгурга қизил бахмалдан энгил тикдиришга бало борми! Дод, бу кундошнинг дастидан!

(Шу пайтда бу вала-ғовурни эшитиб турган қўшни хола ҳовлига киради)

Қ ў ш н и: — Хой қўшнижон, сизларга кўз тегдим, нима жанжал ўзи? Хой, ўғлим, попуқдай-попуқдай одобли беш ўғил-қизингиз бўлатуриб, уйланишингизга ўлайми!

Э р: — Қўшни хола, нима деяпсиз, гапингизга тушинмай қолдим.

Қ ў ш н и: — Тушунмай қолганмишлар, гулдек хотинингиз бўлатуриб-а?

Хотин: — Холажон, унақанги тухмат қилманг!

Эр: — Иситмангиз йўқми, нега алахсираяпсиз, хола!

Қўшни: — Нега тухмат қиларканман, нега алахси-
рарканман, икки кундан бери «Кундошдан дод!» деган
овозни эшитаман-а? У қанака кундош, қаерда яшириниб
ўтирибди?

Хотин: — Эҳ ха! (кулади), «Кундошим» хув ана,
гараждаги «Нексия»хон!

Эр: — Мен янги олган машинамизни эрта-ю кеч
ювиб, қараганим учун келинингизнинг рашки келиб, унинг
номини «Кундош» қўйиб олган.

Қўшни: — Ие, гап бу ёқда денглар-а! Кундош
бўлса ҳам Нексияхон бахтингизга бор бўлсин!

(ПАРДА)

Навбатдаги ёлгон

(Бошлиқ ўз хонасида ўтирибди. Хонага Садир киради)

Бошлиқ: — Келинг, келинг!

Садир: — Чақиртирган экансиз?

Бошлиқ: — Бугун яна тушгача ишга келмадин-
гиз. Ўтган куни батамом кўринмадингиз. Ўзи нима гап,
прогулчиликни тугатасизми, йўқми?

Садир: — Жон ука, аввал сабабини сўранг, мен
сира ҳам прогул қилмайман. Прогулчиларни ўзим ҳам
ёқтирмайман.

Бошлиқ: — Унда нега бир кун ишда бўлсангиз,
бир кун кўринмайсиз?

Садир: — Мудиримизга айтганман, ҳаммаси са-
бабли.

Бошлиқ: — Қани, нималарни айтган экансиз?
(Котибага бўлим мудирини Шариповни чақиритиб буюра-
ди). Шундай денг, демак прогулчи эмассиз.

Садир: — Шундай. Мудиримиз (эшик очилиб,
Шарипов киради), ана ўзлари ҳам келдилар.

Бошлиқ: — Шавкат Шарипович, қани айтинг-чи,
Садир ака бир кун ишда кўриниб, бир кун кўринмай
коладилар. Сабаби борми?

Ш а р и п о в: — Сабаби бор. Айтайми?

Б о ш л и қ: — Айтинг, билайлик!

Ш а р и п о в: — Садир ака бизда икки йилдан бери ишлайдилар. Шу икки йилнинг бир йилини ўлик кўмиш билан ўтказадилар.

Б о ш л и қ: — Ўлик кўмиш билан? Э, товба, канақа ўлик?

Ш а р и п о в: Қанақа ўлик бўларди, бир куни чап кўшнилари-нинг кампири, бошқа куни оёқ кўшнилари-нинг куёви, қолган кунлари қариндош-уруғларидан бирортаси ўлаверди.

Б о ш л и қ: — Қизик. Кўшнилари-нинг хаммаси касалмикан?

С а д и р: — Буёқ сал бошқачароқ тушинтиряптилар. Биласиз, маҳалламиз катта.

Б о ш л и қ: — Биладан, катта. У ерга қариндошлар-никига бориб тураман.

С а д и р: — Кунора бир одам ўлиб туради, кўмиш маросими-га, маҳаллагарчилик, қатнашмаса бўлмайди.

Ш а р и п о в: — Бунинг устига тоғалари, аммалари, янгалари, холалари, қудалари ҳам дунёдан ўтган. Шундайми, Садир ака?

С а д и р: — Шундай, иссиқ жон ахир...

Ш а р и п о в: — Энди Садир акам фалончининг жанозасига бордим, деб турсалар, мен бу кишини қандай прогулчилар, дейман.

Б о ш л и қ: — Садир ака, унда айтинг-чи, бугун тушгача нега келмадингиз?

С а д и р: — Маҳалламиздаги Полвон амаки деганни кўмдик.

Б о ш л и қ: — Полвон амаки, дейсизми? Исминима?

С а д и р: — Хамма Полвон дерди, хах исми тилим-нинг учида турибди.

Б о ш л и қ: — Тушгача жанозаси бўлган бўлса, исми дарров эсингиздан чиқадими?

Ш а р и п о в: — Кўчанинг чап томонида биз, ўнг томонида у туради, дедингиз-ку, отини дарров унутма-гандирсиз?

С а д и р: — Эсдан чиқмайди, исми Махамат!

Б о ш л и қ: — Махамат?

С а д и р: — Ҳа, Махамат, аниқ.

Б о ш л и қ: — Тўғри, Махамат! Махамат! (Ҳушидан кетади)

Ш а р и п о в: — Қариндошлари бўлса керак, графиндаги сувни олинг!

С а д и р: — Қариндошининг отини айтиб қўйдимми, дейман!

Ш а р и п о в: — Ҳой ким бор, шифокорни чакиринглар! (Одамлар келишиб, сув сепишади), нариги хонага олиб чиқайлик! (Бошлиқни кўтаришиб, олиб чиқиб кетишади. Хонада Садирнинг бир ўзи қолади).

С а д и р: — Аттанг, навбатдаги ёлғонимнинг миси чиқадиганга ўхшайди. Отини аниқ айтмасам бўларкан-а? (Шу пайт эшиқдан бир киши киради). Ие, Полвон амаки, келинг.

П о л в о н: — Садиржон, сиз ҳам шу ерда ишлайсизми? Бошлиқингиз менга жиян бўлади.

С а д и р: — Бошлиқимиз сизга жиян? (Ҳушидан кетади).

П о л в о н: — Ҳой-ҳой, Садиржон! Ҳой ким бор?! (Бошлиқни олиб кетганлар киришади. Улар қаторида бошлиқ ҳам киради). Қаранг, мени кўриши билан эси оғиб қолди-я!

Б о ш л и қ: — Э тоғажон! (Қучоқлашиб кўришади).

П о л в о н: — Тушинолмай қолдим, кеча уйингга боргандим, шунчаликми?

Ш а р и п о в: — Бундан беш дақиқа бурун ўлган эдингиз.

Б о ш л и қ: — Садир акага сув сепиб, хушига келтиринг, ўзи тушинтирар!

П о л в о н: — Уни маҳалладагилар «Уч ёлғонда қирк ёлғон» дейишарди, ишхонада ҳам шунақа экан-да! Садқан одам кетсин-е!

(ПАРДА)

Кўргилик

Хўжалик директорининг кабинети. Комбинезон кийган Эрмат кириб келади.

Э р м а т: — Чақиртирган экансиз.

Д и р е к т о р: — Табриклайман Эрматжон, кеча олти ойлик иш натижаларини кўриб чиқдик, сен бу олти ойликда хўжалигимизнинг энг пешқадами деб топилдинг, ука! (Директор кўнғироқ тугмасини босади, котиба қиз мўралайди). Менга касабакўм раисини чакиринг. Шундай ука, энди бундан буён бўш келмайсан. (Хонага касабакўм уюшмаси раиси киради).

Р а и с: — Эрматвой, табриклаймиз, ютуқлар билан, кани қўлни беринг! Сизни магнитола билан мукофотлашга қарор қилдик, бўлимингиздаги умумий йиғилишда тақдим этамиз.

Э р м а т: — Раҳмат, раҳмат!

Д и р е к т о р: — Энди ука, ҳурмат тахтасининг тўри ҳам сизники, битта яхши тушган суратинг бўлса, касабакўм раисига келтириб бер, хўпми?

Э р м а т: — Суратга энди тушаман, албатта!

Р а и с: — Албатта тушинг. Ҳажми тўққизу ўн икки бўлсин. Ҳа айтгандек хўжалигимизда сураткаш йўқ. Туман марказига боради-да.

Д и р е к т о р: — Майли, эртага бир кун жавоб, суратга тушиб кел!

Э р м а т: — Хўп бўлади! (ховлиқиб чиқиб кетади. Экранда орадан бир ҳафта ўтганидан кейин ёзув кўзга ташланади. Касаба уюшмаси раисининг кабинетига Эрмат киради).

Э р м а т: — Ассалому алайкум!

Р а и с: — Келинг, (хўмрайиб) қаёқларда юрибсиз, ё мақтовлардан талтайиб кетиб, санқиб қолдингизми?

Э р м а т: — Суратга тушиб келдим.

Р а и с: — Суратга бир ҳафта тушадими, ахир. Бир кунга жавоб берилган-ку!

Э р м а т: — Туманимиз марказидаги сураткаш касал экан, ёпик. Вилятимиз марказига бордим. У ерда суратга тушувдим, эртага келиб хабар олинг, негативни кўрамиз, дейишди. Эртасига бордим. Негатив яхши чиқ-

мабди. Яна сураткаш суратга олди. Унинг эртасига негативни кўрдик. Бу галгиси яхши, икки кундан кейин келиб олиб кетинг, дейишди. Бу ёққа келиб, боришим учун бир кундан икки кун кетади. Шу боис меҳмонхонада кутиб ётавердим. Кино, театр қилиб икки кунни ўтказдим. Мана суратим.

Р а и с: — Қани, (суратни кўлига олади). Яхши тушибсан. Энди бунини хўжалик илғорларининг «Хурмат тахтаси»га эмас, ашаддий прогулчилар тахтасига қўямиз.

Э р м а т: — Нега, айб менда эмас-ку!

Р а и с: — Нега айбдормассан, бир ҳафта ишга чиқмадинг.

Э р м а т: — Сураткаш касал бўлса, нима қилай, туман марказида биттагина сураткаш дўкони бор экан.

Р а и с: — Ука, бу шикоятингни тумандаги аҳолига маиший хизмат кўрсатувчи корхона бошлиғига айтасан. Ҳа, шундай, энди илғормас, прогулчисан!

Э р м а т: — Қаёқданам суратга тушмоқчи бўлдим! Бу кўргилик ҳам бор экан-да! (Бошини икки қўли билан чангаллаб қолади).

(П А Р Д А).

Суюнчини кимга берай

(М О Н О Л О Г)

Билолмадим, бу — Аёллар йилининг шарофатимикин, бир ҳафтадан бери хотинимнинг оёғи олти, қўли етти; тилидан бол томади. Менга нисбатан қалбида офтоб чарақлайди. Илгаригидай, сал гапга онасиникига кетиб қолиш йўқ, уйни бошига кўтариб, шовқин солмайди...

Оғайнилар, сизга дилимдагини қандай тушинтиришга ҳам ожизман. Кўнглим бамисоли булутсиз осмондай мусаффо. Уйимизнинг дераза ойналари ярақлайди, ҳаммаёқ ёғ тушса ялагудек топ-тоза. Аввалгидек, коса-ю пиёлалар синмайди. Ишдан келдим дегунча, эгнимдаги кўча кийимларимни ечдириб, уй кийимларимни кийдиради, атрофимда парвона бўлади.

— Баҳодир ака, бугун кўнглингиз нимани тусайди, ё угра кесиб, юмшокқина қайла оши қилайми? Айтинг, ёки ош дамлайми? — дегани деган.

— Ферузахон, овора бўлманг, осон пишадиганини тайёрлай қолинг, — дейман.

— Вой дадаси-ей, овораси борми, кечгача иш билан бўлиб, корнингиз пиёзнинг пўсти бўлиб кетгандир, — дея мен хуш кўрадиган таомлардан бирини пиширишга киришади.

Ишхонамдагилар ҳар куни кийимларимга қарашиб, хайрон бўлишади: шимим шундай дазмолланадики, бамисоли, қирраси қиличдек, кўйлагимнинг ёқаси крахмалланган. Дастрўмолимдан атир ҳиди анқиб туради, туфлигим лаклангандек ялт-юлт этади.

Айтинг, айтинг, энди хотинимга кўз тегмасин-да! Ахир у яқингинада али десам, бали деб гап қайтарарди. Ёқасининг ярири чиққан кўйлақларимни ювмай, мени искиртга чиқариб, кайфиятимни хуфтон қиларди. Энди эса батамом ўзгарган. Бу ўзгаришни биров олдиндан билиб, менга суюнчи беринг, янгам юз даража ўзгардилар, деса катта совға берган бўлардим. Афсуски, бу ўзгаришни ўзимдан бўлак ҳеч ким билмайди. Айтинг, суюнчини кимга берай?!

Аммо, куни кеча бир сирни сезиб қолдим. Қайнонам келини билан сануманга бориб, аразлашиб қолибди. Энди бизникида яшамоқчимиз... Хотиним ана шу гапнинг учини чиқарганидан кейин ичимда дедим: уйимиздаги обхаво ўзгармайдиган бўлса, ўнта қайнонам бўлса ҳам келавермайдими! Демак, суюнчини қайнонамга бериш керак эканми! Йўқ, ариқдаги сув тескарисига оқиб кетиши мумкин, яна ўйлаб кўрай!

Сирли суҳбат

(диалог)

Чойхонанинг ҳеч ким йўқ хонасида икки тафтишчи шивирлашиб ўтиришибди. Катта ёшдагиси кичигига савол ёғдирарди, у жавоб берарди.

— 5-озик-овқат дўконини тафтиш қилиб бўлдингми?

- Ҳа, тугатдим.
- Қалай?
- Олдиниға қирқ минг сўм ошиқ чикди.
- Кейин нима қилдинг?
- Боплаб акт тузгандим...
- У нима қилди?
- Қўркиб, ялинишга ўтди.
- Сен нима қилдинг?
- Акт тўғри деб, имзо чектиришга зўрладим.
- У имзо чекдими?
- Қаёқда, рангги бўздек оқариб тураверди.
- Сен ҳам унга қараб туравердингми?
- Бе, қаёқда! Ўшқириб, қистовга олдим.
- Сўнг нима бўлди?
- Тиз чўкиб, ялинди.
- Сен-чи?
- Актни кўрсатиб, телефон гўшагини кўтардим.
- У-чи?
- У «Арра» дегандек чап кўзини қисди.
- Сен нима қилдинг?
- Мен чўнтакни кўрсатиб, «майли» деган бўлдим.
- У нима қилди?
- Ярмини секингина чўзди.
- Шундан кейин нима бўлди?
- Ярмини олганимдан сўнг актни йиртиб ташладим.
- Ундан кейин нима бўлди?
- У бошини сарак-сарак қилиб жилмайди.
- Сен-чи?
- Сал чўчий бошладим.
- Кейин у нима қилди?
- Телефонга қўл чўзиб, менга юзини бужмайтирди.
- Сен қараб туравердингми?
- Гапирма, деб ялиндим.
- У-чи?
- Пулни жойига қўй, дегандай имлади.
- Сен қўйдингми?
- Қарасам бўлмайдиган, — жойига қўйдим.
- Шундай қилиб, тафтиш натижаси қандай бўлди?
- Билиб турибсиз-ку, плюс-минус, яъни тўпша-тўғри бўлди-да, ака!

қолибсиз. Ҳозир дори суртиб кўяман, бундан буён тилни авайланг!

* * *

— Дохтир, нима қилсам экан, тинмай аксирганим аксирган.

— Нима қилардингиз, дастрўмол тутинг!

— Битта дастрўмолнинг ўзи билан бўлмайди-да!

— У холда ўнта дастрўмол тутинг, унда ҳам бўлмаса ўн бешта тутинг — деди шифокор ҳазиллашиб.

* * *

Бош шифокор палатада нос чекаётган беморни кўриб сўради:

— Илгари тамаки чекармидингиз?

— Ҳар куни икки пачка «Прима»ни чекиб ташлардим, сигаретнинг нархи ошганидан, тишларим сарғайиб кетганида нос чекишга ўтдим.

— Нос ҳам милкларингизни яллиғлатиб юборибди, энди нима чекасиз?

— Сиз нимани буюрсангиз, ўшани чекам-да, дохтир!

* * *

Палатада бемор беморга гапиряпти:

— Гўшт еманг, деганди доктор, сиз бўлсангиз уйдан келган мантини паққос туширяпсиз?

— Кўяверинг биродар, хамирнинг ичидаги гўштни дохтир кўрармиди!

* * *

— Ҳамшира, нега палатамиздаги беморларнинг ҳаммасига бир хил дори беряпсиз?

— Агар бир хил дори бермасам, адашиб кетишим мумкин!

* * *

— Қисқа-қисқа йўталапман, давоси борми? — сўради бемор шифокордан,

— Давоси, йўтал бошланиши билан уни қайтаринг. Ўшанда ҳам бўлмаса, оғзингизни сочиқ билан маҳкам беркитинг. Бўлмаса йўталаверасиз-да!

* * *

— Ароқ ичасизми? — сўради шифокор бемордан.
— Йўк, раҳмат дохтир, аввалроқ айтганингизда бошқа гап эди, хозир буфетдан тўғри ёнингизга келдим.

* * *

Тоғдаги қишлоқлардан бирида сайр килиб юрган Тўрахон ака ўша ердаги шифокорга кириб, оёқ бўғинлари оғриётганидан шикоят қилибди.

— Машинада юраверганингиздан бўғинларингизга туз йиғилибди. Уйингизга борганингизда картошка қайнатиб, туз қўшмай еяверасиз!

— Бу ерда-чи?

— Бу ерда тоғ чўққисига уч марта чиқиб, тушсангиз бўлгани.

— Оҳ-хо, картошкадан осони йўк экан, — деб уйига жўнабди, Тўрахон ака.

САЙРУ САЁҲАТ ХАНДАЛАРИ

Меҳнат таътилига чиққан Нодиржон Бўстонликқа бо-риб дам олиш учун тайёргарлик кўраркан, ёнида турган яқин ошнаси Зойирга деди:

— Ярим соат ичида кийим-кечакларимни хозирлашим, электрчкага чипта олишим, магнитофон билан китобларни жойлашим, овқатланишим лозим, менга ёрдамлашиб юбор.

— Жоним билан, — деб қўйди ошнаси, фақат овқатланишингга ёрдамлашаман, қорним тўйса қолгани бир гап бўлар.

* * *

— Тоғ сайрига борганимда дўлана тераман деб, йиқилиб тушсам, ҳамма шерикларим ҳаҳолаб кулиб юборишди, фақат бир одам хўмрайиб турди.

- Ўша хўмрайган ким экан, мен танийманми?
- Танийсан, ўша одам ўзим, аканг карагай-да!

* * *

Соя-салқин дам олиш уйига шаҳардан сураткаш келиб қолганди, бир тантиқ ҳордиқ чиқарувчи аёл унга уқдирди:

– Ҳой, сураткаш иним, шундай чиройли қилиб суратга туширгинки, уни эсдалик учун дугоналаримга берганимда маҳлиё бўлиб, қойил қолишеин!

– Бу ёғидан хотиржам бўлинг, опажон, — деди сураткаш йигит, — сувратингизга қотириб ишлов берсам, ҳатто, ўзингизни ўзингиз таниёлмай қоласиз!

* * *

– Ҳой биродар, яп-янги машинангизни нега судратиб келаётибсиз?

– Қовунполизга ширинакхўрликка боришим билан пақ этиб, юрмади кўйди.

– Тушиндим, унда сиз дам олмабсиз, машинангиз дам олибди яъни қовун олиб бермаганингиз учун машина сиздан аразлабди-да!

* * *

– Дадаси, сиз тошлардан ўчоқ тайёрлаб туринг, мен ҳув анави хонадондан элак олиб келай, тоғда бир бешбармоқ қилиб берайин.

– Ҳой хотин, элакка борадиган бўлсанг, келгунингча бошқа овқатни пишириб тураман, тушиндингми?

АЁЛЛАР ВА ЁШЛАР КУЛИШГАНДА

Анчадан бери бир-бирини кўрмаган икки дугона кўчада учрашиб, сўрашиб кетишди:

- Ўғлинг борми, Сайёра?
- Бор.
- Сигарет чекадимми?
- Йўқ.

- Китоб-дафтарларини йиргадими?
- Йўқ.
- Ундан кўшниллар безор эмасми?
- Йўқ.
- Қандай бахтли онасан-а! Шундай ақлли, одобли ўглинг неча ёшда?
- Яқинда икки яшар бўлади.

* * *

Эр-хотин жанжаллашиб, маҳалла оқсоқоли хонасига келишди.

- Нима гап? — сўради оқсоқол эридан.
- Эртагаёқ хотиним билан ажрашаман, тоқатим тоқ бўлди!
- Сиз нима дейсиз? — сўради хотинидан.
- Менинг ҳам тоқатим тоқ бўлди, лекин эртагамас, индинга ажрашаман.
- Нега сиз индинга, дейсиз?
- Эртага маош оладиган кунлари, яна ичиб қўймасинлар-да!

* * *

- Зебохон, ишқингизда куйиб ёняпман! Агар турмуш қуришга рози бўлмасангиз, ўртаниб кул бўламан-а!
- Кечирасиз, мен ўт ўчирувчимасман! Тезроқ, 01 га кўнғирок қилинг, кул бўлиб кетмасингиздан!

* * *

- Исм-шарифингиз ким? — сўради профессор.
- Исмоилов Эргаш — жавоб берди талаба кулимсираб.
- Хурсанд кўринасиз, нега куляпсиз?
- Севинганимдан куляпман, нега деганда сиздек профессорнинг биринчи саволига яхши жавоб бердим-да!

* * *

- Ботир, сен нега Дилдорага уйланмадинг, ё ота-онаси рози бўлмадими?
- Ота-онасининг рози бўлишдан бошқа бисотида ҳеч вақоси йўқ экан.

ТҶЙХОНА МАШ-МАШАЛАРИ

Совғасига яраша

Жамила хола янги туғилган неварасига бешик олади-ган, тўнғичини эса суннат тўйи қиладиган бўлди. Қудаси бир юк машинасида безатилган бешик, кроватча, ўйин-чоклару олтмиш тоғора чўзма-чалпак; иккинчи юк маши-нада антика ясатилган тойчок, видеомагнитофонларни кар-най-сурнайлари билан олиб келди. Базм қизиб, кечга яқин тўн кийгазиш бошланди. Холанинг акаси араб ги-лами олиб келган экан, унга зарбоп тўн кийгазишди. Холаваччаси кичикроқ гиламча келтирган экан, унга бах-мал тўн, сингисининг эрига полос-шолча келтиргани учун бекасам тўн, қайнисини ўйинчоқ автомашинача олиб келгани туфайли қора пахтали чопон кийгазишди.

— Нега бу шўрликка қора чопон бўлди? — сўради томоша қилиб турганлардан бири ёнидаги шеригидан.

— Кўрмаяпсизми, совғасига яраша чопонлар кийги-зиляпти!

Куда чақирикдан сўнг

Курилишда чилангарлик қилувчи Асилвой қўшнисини — иппадром бозори патгачисини Муталдойга ўхшатиб тўй қиламан деб, жуда катта дараг-дуринг билан қизини узат-ди-ю, чўзилиб қолди. У бир ҳафта ишга боролмади. Натижада касаба уюшма вакили хабар олгани келади:

— Соппа-соғ экансиз, нега ишга бормаяпсиз?

— Э дўстим, сирни айта қолай. Куда чақириги қил-гандим, мажбур бўлиб, охири кўчаллик кастюм-шимимни кудага кийгазиб юбордим... Энди илтимос прокатга бўлса ҳам кастюм-шим топиб беринг, карз-қурзларимдан қутил-сам, хақини бир амаллаб узарман!

Тавонхонада

Маҳалла дастурхончисини Холбуви хола тўйхона сохи-басинини имлаб, тавонхонага чақирди:

— Овсинингизнинг қудасини манави тоғорани қилиб

келибди, ковок сомса-ю, устида бир дастурхонлик бўз атлас!

— Вой паст кетмай ўлсин, — деди юзини буриштириб тўй сохибаси, — жуда бўлмаса ўзим қилиб борган жигар кабоб билан бир кийимлак шийпонимни олиб келаколмайдим! Тоғорасини очмай, шундай қайтариб юборинг, бир таъзирини есин!

Шундай қилиб, келган тоғора ўзгартирилмай, қайтариб юборилди.

ҲАЗИЛ-ҲУЗУЛЛАР

Бир зиёфатда сут-қатик дўқондори даврада ўтирган дўстларининг ютуқлари хақида шундай депти:

— Худога минг маротаба шукур, мана сомсапаз дўстим Валижон пиёздан, қассоб дўстим Тиллавоёв суюқдан, пивофуруш дўстим Азимча кўпикдан, тикувчи дўстим Пўлатжон лахтақдан шоҳона уйлар қуриб олишди.

— Ўзлари уйни нимадан қурганлар? — сўрабди пивофуруш Азимча.

— Узр, ўзимни қолдириб кетибман. Камина сувдан уй қурганлар.

— Унда дўстим, — дебди пивофуруш ҳазилга йўйиб, — иккимиз қурган уйнинг пойдевори жуда нобоп экан, ҳар эҳтимолга қарши сувга чўкиб кетмаслик учун қайиқ сотиб олайлик!

* * *

Меҳмондорчиликдан уйига қайтиб келган паришонхотир профессор хотинига мақтанибди:

— Онаси, мана бу гал шляпамни эсдан чиқармай, кийиб келдим!

— Вой ўлмасам, унда кийиб кетган яп-янги дўппингиз қани?!

— Ие, дўппини бошим терлаб кетганида буклаб, чўнтакка солгандим, мана турган экан! Эҳ, аттанг, кимнингдир шляпасини кийиб келибман-да!

* * *

Сигаретлар қимматлашиб кетганидан кейин ашадий кашанда Ўрозали сўраб олиб чакувчиларга:

Дўстлар, қад ростлашамиз, —

Қийинга мослашамиз;
Сигаретни эсламай, та-
Яхшиси, нослашамиз! — дея носқовок сотиб олган
экан.

— Ундай бўлса, — дебди кашандалардан бири, —
носқовокни буёққа беринг:

*Бир отим, носдан отиб,
Гунглардек сўзлашамиз!*

* * *

Эрта билан ишга кетаётган эр кузатаётган хотинидан
сўрабди:

— Радиодан бугунги об-ҳавони эшитдингми?

— Эшитдим, — дебди хотини ҳазилга йўйиб, — иш-
дан вақтида уйга келсангиз илиқ бўларкан, кеч қолсан-
гиз совуқ бўларкан!

— Нима бало, — дебди эри хайрон бўлиб, — об-ҳаво
бюроси уйимизга кўчиб келганми, дейман!

* * *

Хадича хола кичик неварасини боқчага етаклаб олиб
кетаётганда Мўмин ака деган таниши учраб қолибди. У
чўнтагидан попукли конфет олиб неварага берибди.

— Амакига нима дейиш керак? — дебди неварасига
Хадича хола. Шунда невараси тушмагур, Мўмин акага
қараб гапирибди:

— Амаки, бувимлага ҳам битта конфет берақолинг?

* * *

Қадрдон дугонаси билан гаплашиб кетаётган Назо-
катхоннинг бирёқ қулоғидаги тилла зирак эгилиб турган
дарахт шоҳига илиниб, ариқдаги сувга тушиб кетибди.
Уни роса қидиришиб, топиша олмабдилар. Охири дуго-
наси Моҳинисо ҳазиломиз дебди:

— Барибир тополмаймиз, ахир бир куни бу зирагинг
шофтоли данагидек кўкариб чиқиб, ажойиб зиракчалар
тугади, ўшанда оларсан.

— Қизикмисан дугона, — дебди Назокатхон, — тил-ла зирак ҳам кўкариб, кўчатдек мева тугарканми? Га-пинг рост бўлса сен ҳам зирагингни сувга ташла, хоси-лини биргаликда терармиз!

* * *

Икки боғбон қопда олма, беҳи олиб келиб, шаҳарда-ги йўлка четида сотишмоқчи бўлиб туришганида бир рус милиционер келиб ўшқирибди:

— Здесь, не разрешается, закрывай мешки!

Шунда олма сотаётган шеригини унга кўрсатиб дер-миш:

— Я Мураджан, а он Зокирвой!

ТЕСКАРИ МАСЛАХАТЛАР

Дам олиш чоғида бошлигингиз билан шахмат ўйнаб қолсангиз, бир амаллаб, мот бўлиш йўлини ахтаринг!

* * *

Бўйдоқ йигитлар, севган қизингиз билан асло таксига ўтира кўрманг, йирик пулингизга таксичидан қайтимини олишга уяласиз, яхшиси яёв юришни мўлжалга олинг.

* * *

Катта кўчада машинангизнинг ёқилғиси тугаб қолса ўткинчи бошқа машиналар ҳайдовчиларига шланг кўрса-тиб ёрдам сураманг, бир кўлингизда тахлолик пулларни кўрсатинг!

* * *

Кўшнининг товуклари ҳовлингизда юрса сира озор берманг, акс холда тухум еяолмайсиз.

* * *

Ишингиз тушадиган одамнинг қалбига қўл солишдан олдин унинг яқин қариндош-уруғини ахтаринг, ҳамир-дан қил суфургандек битмаётган ишингиз битади кўяди.

* * *

Яқинроқ кишингизнинг тўйида хизмат қилиш истагингиз бўлса ясаниб борсангиз, тўйхонага кирмасдан олдин шу атрофдаги «Химчистка»нинг қаердалигини билиб олинг.

* * *

Мажлисда бўлар-бўлмас гапларни айтиб, маърузангизни чўзаверинг, «қарсақлар» кўп бўлади.

* * *

Эрингизга яна ҳам чиройли кўринаман десангиз, ҳар доим жуда ҳунук аёл билан бирга юринг, натижасини билаверасиз.

* * *

Тўй ошига борганингизда ҳамтовофингиз ўта очкўз одам бўлса томоғингизни қириб, икки-уч йўталиб, ўқчиб қўйинг!

* * *

Сафарда эзма, сергап одам билан бирга бўлсангиз асло зерикмайсиз. Бироқ ундан қарз сўрай кўрманг!

* * *

Ҳақиқий овчилар билан бирга овга борсангиз лоф айтишни ўрганиб келасиз, аммо ов қилолмайсиз. Пулингиз бўлса «ов» сотиб олиш мумкин.

* * *

Пахта теришга шаҳарга борганингизда тарвуз полизга яқинроқ жойдан теринг, торозибон тортдирган қопингиздан тарвуз топиб олиб, хурсанд бўлади.

* * *

Автобустга қора кўзойнак тақиб чиқсангиз, ёшлар дарров жой беришади, иложи бўлса ҳасса ҳам олиб юринг.

* * *

Чекадиган одамдан сигарет сўрамоқчи бўлсангиз, аввал атайлаб юз сўм қарз сўранг, бўлмаса сигарет ололмайсиз.

* * *

Сартарошга кирганингизда ўзингизни эшитмайдиган қар қилиб кўрсатинг, бўлмаса қулоғингиздан айриласиз.

* * *

Тунукасоғни ҳақорат қилмоқчи бўлсангиз, у ишлаётган пайтда қилинг, аламдан тарқайсиз, у бирор гапингизни эшитмайди ҳам, хафа ҳам бўлмайди.

* * *

Уч-тўртта бўлиб, қовунполизга ширинакка борганда ёнингиздаги пичоғингизни дехқонга ҳадя этсангиз, ютуқ сизники бўлади, бўлмаса бодринг маза қовун еб қайтасиз!

МИТТИ МАСАЛЛАР

Тўрдаги ари

Ўргимчак тўрига илинган Ари ёлворибди:

— Илтимос, мени қўйиб юбор, бундан буён сенга тегмайман!

— Мендан осонгина қутулиб бўлибсан, — деб жавоб қайтарибди Ўргимчак — болаларинг ҳар куни менга ўн-ўн бешта пашшани тутиб келтириб туришсин, кейин бир гап бўлар.

— Сенинг тўрингга тушганимни болаларим билишмайди-ку?

— Ўзим хабар бердим, ҳозир улар пашша излаб юришибди.

Пўкак билан тош

Катта ариқ қирғоғида Пўкак билан Тош ётарди. Тош роса кўпириб мақтанибди:

— Биласанми, мен шундай кучлиманки, салгина туртсам, сени учуриб юбораман, шунинг учун мен билан хазиллашма!

— Сал ўпкангни бос, — дебди Пўкак майин товушда, — борди-ю, учуриб юборсанг ҳам менга ҳеч гап бўлмайди, барибир ўзинг балога қоласан!

— Бўпти, — дебди-ю, Пўкакни Тош думалаб келиб, сувга итариб юбораман деб, ўзи ҳам шўнғиб кетибди. Бирок, Пўкак сув юзига қалқиб чиқиб, қутилиб қолибди.

Бечора туя

Бедапоя чеккасида уйилиб турган бир арава қурук бедани Туяга юклашди. Аммо, Туя оғир юкни кўтариб, ҳеч қаяққа юролмай тураверди. Шунда кичик эшакчани келтириб, унинг бурундугидан боғланган тизгинни боғлашган эди, Туя унинг кетидан кетаверди. Буларни бедапояда ёйилиб юрган от кузатиб тураркан, у ўзича деди:

— Э бечора Туя, зилзамбил юкни кўтарса ҳам мустақил юролмас экан-а?

Танобчи читтак

— Эртаю кеч қадамлаб нимани ўлчайсан? — сўрабди Мусича Читтакдан.

— Ота-боболардан қолган ҳовлининг қанчалигини-да!

— Бундан сенга нима фойда?

— Қасбим танобчилик, ўлчамасам зерикаман. Одамлар ҳовлисининг қанчалигини мендан сўраб билиб олишади!

Ўзал олма

Олма дарахтининг энг баланд шохи учида ажойиб бир меваси ўзини кўз-кўз қилиб мағрур турарди. Унга

кўзи тушганлар «Жуда чиройли экан!» деб қўйишарди. Бир куни ўша жонаки қип-қизил олмани олашақшақ чўқиб, бир томонини кемтик қилиб қўйди. Шундан кейин уни арилар талаб, мазасини кетказди. Охири чириб ерга тушди. Аммо, энди унга ҳеч ким қарамади, чумолиларга ем бўлди. Ундан пастроқдаги олма мевалари эса дастурхон кўрки бўлишди.

Тошнок

Баланд шохдаги Тошнок киш яқинлашса ҳам нишмай тураверди. Охири уни қаттиқ шамол мажбуран ерга қулатди.

— Пастга тушмайман, дегандинг, тушибсан-ку? — сўради ёнидаги паст Беҳи.

— Юқорида туравериш жонга тегди, — дебди Тошнок сир бой бермай.

Посбон мушук

Ошхонада сичқон кўпайиб кетганидан хонадон соҳиби Мушугини у ерга камаб қўйганди. Мушук қараса ғалвир тагидаги товоқда лаҳм гўшт турибди, уни паққос тушириб ухлайверибди. Атрофида эса сичқонлар посбон Мушукдан хурсанд эмиш.

Пашшанинг нолиши

— Ҳайвонга қўнсам думи билан, одамга қўнсам қўли билан уради. Мени тинч қўйишадими, йўқми?

— Нолийверма, — дебди Ари Пашшани ушлаб олиб. — Ўзим сени тинчитаман!

Қалам ва ўчирғич

— Ҳа деб хато қилаверасанми? — сўрабди Қаламдан Ўчирғич.

— Бўлмаса сенга иш қолмайди-да! — жавоб берибди Қалам.

Орзуга айб йўк

Туя: — Ҳаммомга тушишни ҳавас қиламан, ниятимга етармиканман.

Тўти: — Тилим бўлса бийрон, одамлар қолса ҳайрон!

Лайча: — Жуссам кичик бўлса ҳам кўшпақдек кучим бўлса!

Хўкиз: — Қани, туғилган куним бўлиб, менга гулдас-талар тақдим этишса, бир гулга тўйиб олардим!

Эчки: — Байрам арафасида кўча чеккасидаги дарахтларни менга оқлатишса қанийди?

Тошбақа: — Одамларга ҳайронман, соябон кўтаргунча, менга ўхшаб тош тоғора кўтариб олишмайдими?

Хўроз: — Товуқларнинг кўплиги бошга бало бўларкан, энди кўшненикига чикмай кўяколай!

Товуқ: — Бир дона тухум туғиб, тўкқиз марта қақаласам ҳам барака топ дейишмайди-я, ҳақиқат борми ўзи?

Чивин: — Лоақал кечқурунлари кўшиқ айтишимга кўйишмайди-я!

Эшак: — Доим тоғдай гавдали Туяни етаклаб юрман, миннатдор бўлишмай, қайтага устимга миниб олишади, инсоф борми?

Туякуш: — Одамлар менга, на қушмассан, на ҳайвонмассан, дея таъна қилишади, ифвдан қачон қутиламман!

Тулки: — Мени айёр дейишгани дейишган. Ёмон бўлсам, нега думимни ёқа, теримни қалпоқ қилиб кийиб олишади?

Мушук: — Талай сичқонни қийратсам ҳам ошпаз йўқолган гўштини мендан кўради, қани диёнат?

Бедана: — Биримизни сайратишади, биримизни уриштиришади-да, яна тўрқовоққа солиб кўйишади. Тўрқовоқлар йўк бўладиган кун ҳам бормикан?

Бўри: — Есам ҳам оғзим қон, емасам ҳам. Бундан буён нима бўлса пешонамдан кўраман!

Қуён: — Токай ҳавотирда яшайман, энди озроқ кайф қилиб, овчининг милтигини ўғирласаммикин?

Чумоли: — Ёз бўйи ишлайман, хотиржам қишлайман. Фақат мураббо тайёрлашни билмайман, ўргансам мазза эди-да!

Аския

(Афанди пайрови)

Зойиржон: — Хўв Тойиржон, қанақа одамсиз ўзи, — Афандимисиз, дейман?

Тойиржон: — Балким, Афанди бўлсам бўлгандирман, нима эди?

Зойиржон: — Тунов куни қўш вагонли трамвай хайдовчисидан «Трамвайингиз Эски шаҳарга борадими?» деб сўрадингиз. У бормаиди, деса, сиз нима дедингиз, «Унда орқадаги вагон борар-а?» дейсиз-а! Вой, Афанди-ей!

Тойиржон: — Мулла Зойир, ўзингиз ҳам Афандимисиз, дейман?

Зойиржон: — Нимага бундай деяпсиз, Афанди бўлсам, бўлгандирман!

Тойиржон: — Олдинги хафтада ховлингизга кирсам сигир соғаётган янғага «Хотин, қаймоғини алоҳида соғиб ол, сутга аралашиб кетмасин!» дейсиз-а!

Зойиржон: — Ха-ха-ха! Бир қизиқ ишингиз эсимга тушиб кетди, шунга куляпман, Афандининг худди ўзисиз-а!

Тойиржон: — Афандининг ўзи бўлсам, бордир, нимага куляпсиз?

Зойиржон: — Занги ота бозорида товук сотаётган қарияга айтган гапингиз эсимга тушди-да! Ўшанда «Отaxon, товугингиз ўзингиздан ҳам озғин экан, бирор дорини бериб оздирганмисиз, дейман. Агар ўша дорингиздан ёнингизда бўлса бир кафт беринг, дохтир, сал озинг, деганди» дейсиз-а!

Тойиржон: — Кулмай десам, менинг ҳам кулгимни қистатиб юбордингиз, ошна! Нима бало, Афандимисиз?

Зойиржон: — Афанди бўлсам бордир, нима экан ўша кулгингизни қистатган?

Тойиржон: — Кеча ховлингизда сигир қувиб юрган ўғлингизга бақиряпсиз: «Қулоғидан махкам ушлаб олиб кел, манави козикадаги арқонни ечмай қўяқолайин!» дейяпсиз. Шунда, ўғлингиз ҳам ота ўғли-да, «Дада, қўшнинг арқонини олиб чиқиб, борлаб олиб борайми?» дейди-я! Ҳа, Афандининг ўғли-я, деб қўйдим ичимда.

Зойиржон: — Айтаверсак, иккимизнинг ҳам Афандинамо киликларимиз кўп. Келинг, шакарнинг ози ширин, деганларидек, пайровга нукта қўяйлик!

Тойиржон: — Кулгисевар муҳлисларимиз омон бўлишсин, хонадонларидан кулги ва шодлик аримасин!

ЖИЛМАЙТИРАДИГАН ВОҚЕАЛАР

Домкрат

Қашқадарёлик бутун иттифоққа машҳур бўлган жамоа хўжалиги раиси, Меҳнат қахрамони Чўли Бегимкулов Нишон қишлоғилик полвонлар авлодидан эди. Унинг оғирлик вазни 160 килодан ортиқ бўлиб, фақат орқа эшиги атайлаб кенгайтирилган «Виллис» маркали енгил автомашинада юрарди. Уни ҳамма «Чўли бобо» дерди.

Бир куни Чўли бобо чўлдаги лалми буғдой ҳосилининг ўримга келган-келмаганлигини билиш учун борганида «Виллис»нинг орқа филдираги баллони бўшаб қолибди. Шофёри филдиракни алмаштирмоқчи бўлиб қараса, домкрат йўқ, — гаражда қолиб кетибди. У нима қилишни билмай, охири Чўли бобого ёлворибди:

— Раис бобо, машинанинг олдинги капоти устига чиқиб ўтиринг, домкрат қолиб кетибди, филдиракни алмаштириб олай.

— Ха, майли! — деб раис бир амаллаб, олдинги капот устига чиқиб ўтирган экан, машинанинг орқа томони сал кўтарилибди. Шофёр дарров филдиракни алмаштириб қўйибди.

Ўша-ўша Чўли бобо машинага чиқаётганида шофёрга «Домкрат эсиндан чиқмасин!» дейдиган бўлган экан.

Қовун уруғи

Хоразмнинг Бўзқалъа қишлоғилик оламга танилган, қовун етиштирувчи соҳибкор Матвафо Юсупов тўғрисида марказий телевидение орқали кўрсатув берилганидан кейин унга дунёнинг ҳар бир бурчагидан «Озгина қовун уруғингиздан юборинг» деган хатлар оқиб келабошлади.

Ўшанда Матвафо оға конвертларга қовун уруғи солиб, почтага борибди.

— Конвертда фақат хат-хабар юборилади, қовун уруғи эмас, — дебди почтадагилар тушинтиришиб.

— Унда буларни қандай сўраганларга юборамиз, ахир мендан илтимос қилишган?

— Махсус халтачалар тикиб, ўшаларда юбориш мумкин.

Бу гаплардан боши қотган Матвафо оға уйига келиб, барча хат ёзганларга қуйидагича жавоб ёзибди: «Халтача юборсангизлар уруғ оласизлар!»

Супургига ҳайфсан

Сурхондарёлик машхур жамоа хўжалиги раиси, Меҳнат қахрамони Бобомурод Омонов вилоятда биринчилардан бўлиб, катта санъат саройи қурдириб, уни Белорусиядан келтирилган юмшоқ кизил баҳмалли ўриндиклар билан тўлдиртирган эди. Шу боис, саройни қулфлатиб қўярди. Бир куни раис қараса сарой эшиги очик, қоровул эшик олдида бемалол ўтирибди.

— Мендан рухсатсиз ким очди? — сўрабди у қоровулдан.

— Фаррош очди.

— Ким рухсат берди унга очишга?

— Супургининг буйруғи билан очган-да, раис бобо! — дебди қоровул жилмайган холда.

— Унда ўзбошимчалиги учун ўша супурги деганга ҳайфсан эълон қиламан! — дебди раис жиддий тусда, — бундан буён сарой калити менда туради, сен унинг қулфини қўриқлайсан, тушинарлими!

— Бўпти, қулфга қараб ўтиравераман! — дебди қоровул ҳам.

Танишув

Пахтани квадрат-уялаб экиш бўйича донғи кетган сирдарёлик машхур механизатор Жавод Кўчиев янги «Волга» автомашинасини олганидан кейин Тошкент шаҳри

атрофидаги ҳалқа кўчадан ўтиб кетаётса автоинспекторнинг хуштаги чуриллабди.

— Қани, ҳайдовчилик гувоҳномангизни кўрсатинг? — дебди автоинспектор. Шунда у кўкрак чўнтагидан гувоҳномасини олиб, унга берибди. Автоинспектор гувоҳномани ўқиб, ҳайрон бўлиб сўрабди:

— Сиз ростдан Меҳнат қахрамони Жавод Кўчиев бўласизми?

— Ҳа, худди ўзиман!

— Сиз билан танишганимдан хурсандман, мана гувоҳномангиз, шу ҳалқа кўчадан машинангизни энига ҳам, узунасига ҳам квадрат-уялаб ҳайдаб кетаверинг! — дебди чест бериб автоинспектор жилмайиб.

Чайқовчи

Бир куни Фуломмаҳмуд Абдуллаев мени излаб келиб, шундай дедилар:

— Укажон, сиз ёзадиган қизиқ воқеа бўлиб ўтди, ўшани айтиб берай деб, атайлаб келдим.

— Нима гап экан, сизни бу ерга бошлаб келган?

— Мен ҳозир милиционерлар вазирининг олдидан келяпман. Эшитсангиз роса куласиз.

— Қизиқ воқеа содир бўлганга ўхшайди, айтинг, қулогим сизда.

— Қуда чакириғи қилмоқчи бўлиб, янгангиз билан Эски жўвадаги чопон бозорига бордик. Ўн тўртта чопон олгандик, икки катта тугун бўлди. Бирини мен, бошқасини янгангиз кўтариб бозордан чиқиб келаётгандик, тўсатдан кимдир «Келяпти!» деб қичқирди. Бозордаги ҳамма чопон сотаётганлар гувиллаб қочиб кетишди. Қарасам, бир паст бўйли ва иккинчиси новча милиционер келишяпти. Қочганлар олдидан бир аёл келиб, уларга бир нима бериб кетди. Иккови тўппа-тўғри ёнимизга келишди:

— Икковинг тугунингни кўтар, кетимиздан юринглар! — деди бўйи узун.

— Биз чайқовчи эмас, буларни сотиб олдик! — дедим уларга.

— Ҳамма қўлга тушган чайқовчилар шунақа дейди, қани юринг!

— Ха, майли! — дея милициянинг бозор қошидаги таянч пунктига келдик. Бу жойда узун бўйлик милиционер катта дафтар олиб, исм-шарифимизни сўради.

— Мен жамоа хўжалиги раиси, Мехнат қаҳрамони, Олий кенгаш депутаты Фуломмахмуд Абдуллаев бўлман, буёқ янгангиз бўлади.

— Хужжатни кўрсатинг, бу ерга келганлар бизни кўрқитиш учун ўзини амалдор қилиб кўрсатиб, қутилиб кетмоқчи бўлади.

— Хужжатлар уйда.

— Унда хужжатни олиб келасиз, янга шу ерда кутиб туради!

Ноилож, машинага ўтириб, уйга кетаётгандим, бирдан милиционерлар вазирининг танишлиги эсимга тушиб қолди. Тўппа-тўғри унинг хонасига кириб бордим.

— Тинчликми, келинг? — сўради вазир. Бўлган воқеани унга тушинтиргандим, ҳалиги милиционерларни олиб келиш учун бозорга одам юборди. Зум ўтмай келтирилди, шекилли, вазир 4—5 бегона одамларни чақириб, улар ўртасига мени ўтказиб қўйишди. Кейин бозордаги узун-қисқа милиционерларни чақирди.

— Сизлар бой тажрибага эгасизлар, — деди вазир ҳалиги бозордан келган милиционерларга қараб, — мана шу ўтирганлар ичида қайбири чайқовчи, айниқлашга ёрдам берсанглар?

— Мана бу дўппи кийган одам, — деди иккови мени кўрсатиб, — ашаддий чайқовчи, у бизни «Депутатман, қаҳрамонман!» деб кўрқитмоқчи бўлди.

— Баракалла, сизларга! — деди вазир икковининг елкасидаги белгиларни юлиб олиб, — ашаддий чайқовчилар билан курашиш ўрнига, меҳнаткашларни қўлга тушираркансизлар-да!

— Қизиқ воқеа бўлибди, қаҳрамон «Чайқовчи!» — деб қўйдим.

КУЛДИРГИЧЛАР

(Билганга ҳазил, билмаганга чин: кимда ким қизиқчиларнинг ушбу шифобаҳш кулдиргичларини коғозга кўчириб, тумор ўрнида тақиб, ҳар куни бир маҳал ўқиб, мириқиб кулиб юрса унга касалликлар йўламасмиш...)

Чекишнинг ҳосияти

(Юсуфжон қизик Шакаржоновдан)

Чекишнинг уч ҳосияти бор: биринчиси, — уни чеккан одамнинг уйига ўғри тушмайди, чунки у кечаси билан йўталиб чиқади. Иккинчиси, — чекадиган одамни ит таламайди, боиси доим у хасса билан юради. Учинчиси, — чеккан одам Азроилни кутиб ўтирмайди, тезрок ўлиб кетади!

Рухсатнома

(Охунжон қизик Хузуржоновдан)

Филармонияга ишга киргандим, бир куни директори-миз чақириб қолдилар:

— Охун ака, сахнада қизиқчилик қиялпсиз, айтадиган гапларингизнинг ёзилган нусхаси менда бўлиши керак.

— Мен ёзишни билмайман, фақат гапираман холос, — дедим.

— Унда, котибанинг ёнига бориб, айтиб туринг, у ёзади.

— Йўк, унинг олдида тилим калимага келмай қолади, сахнадан бошқа жойда гапираолмайман!

— Гапларингиз ёзилган қозоғга имзо чекиб, муҳр босиб, рухсат беришим керак, ахир!

— Директоржон, ўша муҳрингизни, яхшиси тилимга босиб, имзо чекақолинг, тилимнинг ўзи рухсатнома бўлаверади, мана!

Пайкалнинг ўртаси

(Теша қизик Комилжон ўғлидан)

Аканг қарағай бригадир эдилар. Бир куни раисимиз ҳовлиқиб келдилар:

— Теша ака, эртадан кейин текширувчилар келаркан, ғўза пайкалларини ёввойи ўтдан тозаламасангиз, шарманда бўламиз!

Бу гапдан кейин ўт босган пайкаллар чеккаларидаги ғўзаларни ёввойи ўтлардан тозалатдириб қўйдим. Текширувчилар пайкал чеккаларидаги топ-тоза эгатларни кўришиб, ишимизни макташди. Бироқ, бир ёш текширувчи пайкал ўртасига бориб келиб, менга хўмрайиб деди:

— Пайкал ўртасидаги ёввойи ўт босган ғўзалар ҳам сизнинг бригадангизга қарайдими?!

— Йўқ, — дедим унга бир кўзимни қисиб, — пайкалнинг ўртаси қўшни бригадага қарайди, укажон!

Наврўз куни

(Муҳиддин кизик Дарвишевдан)

Байрам арафасида бошлиқ барча милиционерларни йиғиб, уқтирди:

— Эртага Наврўз байрами. Ҳамма кўча-кўйда хушмуомалада бўлиши керак!

Эртаси куни автобус бекатида серсавлат бир милиционер турганди, кимдир акса урди.

— Акса урган ким! — жиддий оҳангда сўради милиционер. Ҳеч ким индамади. Акса урган бир онахон шекилли, у «Бекатда апириш мумкин эмас экан-да» деб ўйлаб, терс қараб тураверди.

— Ким акса урди, деяпман! — баландроқ товушда сўради милиционер. Яна ҳеч ким индамади. Шунда ҳалиги онахон, айтмасам бўлмайдиганга ўхшайди, дея милиционерга юзланиб, деди:

— Ўғлим, мен билмай...

— Соғ бўлинг, онахон! — деди милиционер честь берган холда зўрма зўраки илжайиб, — Наврўз байрамингиз қутлуғ бўлсин!

Боланинг дуоси

(қизикчи Рустам Ҳамрокуловдан)

Бир куни, десангиз, йўл чеккасидаги тез оқар ариқдан машинамни юваётгандим, қарасам бир бола кийимкечаги билан оқиб келяпти. Дарров уни сувдан олиб,

оёғини осмонга қилиб, хушига келтирдим, устидаги кийимларини ечиб, офтобда қуришиб, эгнига кийгаздим. Ўшанда ҳалиги бола тилга кириб, нима деди, денг:

— Амаки, мени танимаяпсиз. Мен Зўрнафас эшоннинг невараси бўламан. Келинг, қўлингизни очинг, бир дуо қилай! Сиз мени қутқариб, кийимларимгача қуришиб, кийгазиб қўйдингиз! Илойим, эгнингиз хўл бўлганида сизни ҳам худо қуритсин, омин оллоху акбар!

Кўз доктори хонасида

(қизиқчи Мирзабек Холметовдан)

Ҳарбий хизматга чақирилганларни тиббий кўрикдан ўтказиш пайти эди. Бир корейс йигити кўз доктори хонасига кирди. Унинг кўзини текшириш учун доктор аввал майда ҳарфларни кўрсатган эди, у ҳаммасини тўғри айтди. Навбат катта-катта ҳарфларга келганида йигит тутилиб, ўқиёлмай қолди.

— Нега майда ҳарфларни шариллатиб ўқидинггу каттасига келганда тутиляпсан? — сўради доктор ҳайрон қолиб.

— Катта ҳарфларингиз кўзимга сифмаяпти-да! — дея жавоб берибди корейс йигити ўшанда!

Жоним

(қизиқчи Ҳожибой Тожибойдан)

Бекатга навбатдаги автобус келиб тўхтади. Ҳамма чиқиб бўлди. Фақат, бир бўйдоқ йигит ёнидаги қизга илтифот билан дерди:

— Жоним, сиз аввал чиқинг, кейин мен!

— Йўқ, аввал сиз чиқинг, мен кейин чиқаман, — деб қиз йигитга йўл берди. Шунда йигит бир қўлини кўксига қўйиб, ёлворгансимон такрорлади:

— Жоним, йўқ деманг, аввал сиз чиқасиз!..

Буларнинг гаплари гашига теккан автобус ҳайдовчиси ўшқирди:

— Ҳой йигит, аввал сен чиқ, кейин жонинг чиқади!

Туғурукхонада

(Обид шоу бисотидан)

Озиқ-овқатлар дўконида ишлаб юрган пайтимда хотинимнинг дарди тутиб қолиб, туғурукхонага элиб кўйдим. Эртасига кечга яқин хабар олгани борсам, менга ўхшаган эркаклар иккинчи қаватдаги ойналарга қараб, хотинчалари билан гаплашишяпти. Мен ҳам оқ халатли аёлга қараб, «Асомовани чакириб юборинг, илтимос!» дедим. Кўп ўтмай, хоним дераза олдида пайдо бўлдилар.

— Нима бўлди? — сўрадим ундан қўлимни карнай қилиб.

— Суюнчи беринг, дадаси, ўғил!

— Ўғил, дейсанми? Кимга ўхшайди, менгами ё ўзинг-гами?

— Бўй-басти ҳам, башараси ҳам худди ўзингиз!

— Оғирлиги қанча экан?

— Уч кило-ю икки юз!

— Ойимнинг айтишларига қараганда мен уч кило-ю беш юз бўлганман. Суриштириб кўр, яна ўғлимни тортиган ҳамшира торозидан уч юз граммни уриб қолган бўлмасин!

ҲАЖВИЙ ШЕЪРЛАР ВА МАСАЛЛАР

Муомаласига яраша

Тўйга бордим дам олиш куни, —
Яқин дўстим узатди қизин.
Тўй эмасми, табриклар уни
Қиттак отиб, қизартдим юзим.

Қайтмоқ бўлиб чиқдим кўчага
Қўл кўтардим ўтганда такси.
Анча кутдим, туриб чеккада,
Баъзи чоғда бўларкан акси.

Жилва қилиб боқди ниҳоят,
Кўк чироғи ёниб узоқдан.

Кўл кўтариб, қичқирдим гоят, —
Аста тўхтаб, сўрар: «Қаёққа?»

- Элиб қўйинг Янги мавзегга!
- Йўк, у ёққа вақт зик, бормайман!
- Ахир, ука...
- Йўк, дедим сизга!

Машинамнинг ана номери,
Керак бўлса ёзинг устимдан!

- Тўхтанг, ортик тўлайман унда!
  - Майли, минг сўм ўтиринг қани!..
- Уйга етдик, аммо мен шунда
Санаб бердим такси ёзганин.

Жаҳли чиқиб, таксичи дерди:
— Минг сўм дея алдайсиз нега?!

Дедим: — Ана уйим номери,
Шикоят қил истаган ерга!

Аттангга

(Х а ж в и й қ ў ш и қ)

Поклик зарур экан ҳар бир соғ танга, —
Ёмонлигим кечроқ билдим, аттангга!
Чакки қадам ташлама, деб айтганга
Қулоқ солмай бекор қилдим, аттангга!
Аттангга-е, аттангга-е, аттангга!

Кўзим очиб, қинғирликни кўзлабман,
Кўча-кўйда текин ўлжа излабман.
Соддаларни алдаб, шилиб, — тузлабман, —
Кўпчиликни безор қилдим, аттангга!
Аттангга-е, аттангга-е, аттангга!

Ўқимайин умримнинг қаймоғида,
Тун кечалар ичиб келиб гоҳида
Шовқин солдим авжи ухлаш чоғида, —

Кўшнилари бедор қилдим аттанга!
Аттанга-е, аттанга-е, аттанга!

Мен тенгилар букун олим, тадбиркор, —
Элу юртим тенгдошлардан миннатдор.
Ох, нетайин, иқболимга қурдим дор, —
Соғ ўзимни бемор қилдим аттанга!
Аттанга-е, аттанга-е, аттанга!

Айтобилмадим

Тўйда бир амалдор ичиб бўлгач маст
Хофизни ёнига чорлар хуш-хавас.
Айтдики, «Биродар, шундай хониш қил,
Вужудим эрисин, ором олсин дил!»
— Бир оғиз сўзингиз, айтай, на чора, —
Деб хофиз машшоққа қилди ишора.
Сўнг кўшиқ бошлади тавозъе билан,
Таъсирли дилхаста овози билан.
«Дилдор сенга арзимни айтобилмадим,
Юракдаги дардимни айтобилмадим...»
«Айтобилмадим»ни тақрорлар ўн бор,
Маст шунда хофизга сўзлар шиддаткор:
«Ҳой хофиз, қулоқ сол, деяпман, сенга
Айтобилмасанг, нега хўп дединг, менга!»

Тошнинг меҳнат таътили

Қоровуллик қилар Тошвой бир қурилишда, —
Ҳафта сайин икки марта боради ишга.

Қолган чоғда кўли тегмас карта, шахматдан,
Топган гапи: «Норни ютдим, қолдим Аҳмаддан!»

Уйда эса доим жаврар шўрлик хотини:
— Ҳой дадаси, михланг синган курси, шотини!

— Вақт жуда зик, кўп куйинма, бўлар онаси,
Меҳнат таътилида битар ишнинг ҳаммаси!

— Унда уйни оклаш зарур, — тўйларимиз бор!

— Сиқилмагин, қолмайди иш ёғунича қор!

— Сигирхона қуриш керак, хаммом, ошхона!..

Барча ишга Тошвой учун таътил баҳона...

Шундай қилиб, таътилга ҳам чиқди охир Тош,
Энди тун-кун юмушлардан кўтармас ҳеч бош.

Бир йиллик иш — узун рўйхат, — роса уйилган, —
Эҳ бечора, дам олмайди, — ишга кўмилган!

Кузатсангиз, такрорланар бу ҳол ҳар йили, —
Ташвиш билан ўтар Тошнинг меҳнат таътили!

Гул ва кул

Илдиз отиб қилар Гул орзу:
— Мендан доим яшнаса атроф,
Атир бўйдан бутун ер юзи
Баҳра олса, ҳаво бўлса соф...

Шу ният-ла очаркан чирой,
Ҳар бир кўзга улашар рангни.
Тозалашга интилар сувдай, —
Барги билан ютаркан чангни...

Гул ёнида тўзиб турган Кул
Булғатаркан майса гиламни,
Ётаверар ивирсиб нукул, —
Бепарво, чанг босса оламни.

* * *

Ўхшаб кетар Гулу Кул жуда
Маҳаллада икки қўшнига:
Бирини гулдек,
Бошқасини кулдек, —
Икки хилдир улар, хўш, нега?

Куркахон

Товуқлар ичида танноз, эркахон, —
Ўзига зеб бериб юрар Куркахон.
Балогат ёшига етган шу кунда:
Қомати келишган, чиройли жуда.
Пардозу андозлар, ўзгача нозлар, —
Атрофда парвона жўжахўрозлар.
Оламда бир менман, дегандай, танҳо
Ўзига берарди ортикча баҳо.
Унга беш кетгандан товуқбоқар ҳам
Зотин кўпайтмоқчи бўларди ҳар дам.
Вақт келиб, Куркахон курк бўлди охир,
Патлари хурпайиб; иситмалар офир.
Товуқбоқар тухум бостирмоқ бўлар,
Курка жўжа очишни гўё ор билар:
— Йўқ, йўқ! Қоматимни бузмайман асло,
Жўжа очсам, чиройим бўлади расво!..
Чипору Лигорлар қилар насихат:
«Фарзанд ширин!», «Фарзанд кўрмоқлик зўр бахт!»
— Бўлмади! — деб Курка ёйиб патларин,
Чўкиб тухумларни синдирди барин.
Товуқбоқар чидаёлмай бундай қийновга
Куркани сўйди-ю, босди паловга!

* * *

Масалнинг мағизин чаққанлар билар, —
Куркадай иш тутган сўнг афеус қилар!

Малакачилар

Гулзорларда кўшиғу куйлар
Ўргатишиб кичкинтойларга:
Саъва, Майна, Қумри, Булбуллар
Дарс берарди турли жойларда.
Бирдан келди чақириқ қоғоз:
«Малакани ошириш зарур!»
Барча борди, хатто ўрдак, ғоз —
Кутиб олар Қарғавой мағрур:

— Билим каму берасиз сабоқ,
Янгиликдан бўлинг хабардор.
Машфулотни мен ва Қарқунок
Ўтказамиз, — тингланг, ҳикмат бор!
...машфулотлар этаркан давом
Тўлди дафтар ёзиш-чизишга.
Қайтариқ кўп, — эзмалик мудом, —
Зўр беришар гапни чўзишга.
Доим Қарға «Қа-қа»син мақтар,
«Чағ-чағ»лайди Қарқунок, сатанг.
Тингловчилар мудраб бош чайқар
Ҳам дейишар: — Вақт ўтар, аттанг!
— Нега келдик, янгилик қани?
Эски эртак, чайналган гаплар.
— Ўрганамиз бунда нимани?
— Хайф кетди қанчалар дафтар...
Шу йўсинда тугар машфулот,
Ҳамма қайтар, аммо, куп-куруқ.
Қарғавойлар солишар хайхот:
«Бердик билим ҳамда йўл-йўриқ!»

* * *

Одамларда оширмоқчи бўлиб малака
Калтабинлар ўзларини қилур калака!

АЙТИШУВЛАР

Сочлари бирга чулғонсин

(*халқ лапарни асосида*)

Йигит ва киз: — Яли-яли ёрим уйғонсин, —
Яли-яли ёр, яли-яли.
Сочлари бирга чулғонсин, —
Яли-яли ёр, яли-яли!

Йигит: — Сочингни узун, дейдилар,
Қора соч дилбар, ёр-ёр.

Кўрсат қани, бир кўрайин, —
Узун соч дилбар, ёр-ёр!

Киз: — Сочим кўриб, койманг яна, —
Жон акажоним ёр-ёр.
Калталатиб олдим, мана, —
Жон акажоним ёр-ёр!

Йигит: — Аттанг, бекор қирқибсан, —
Ярашар эди, ёр-ёр.
Кўплар сенга ҳавас-ла
Қарашар эди, ёр-ёр!

Киз: — Хафа бўлманг, мода деб
Кесган эдим, ёр-ёр.
Қайта узун ўстирай, —
Дакки едим, ёр-ёр!

Йигит ва киз: — Яли-яли ёрим уйғонсин, —
Яли-яли ёр, яли-яли!
Сочлари ўсиб, чулғонсин, —
Яли-яли ёр, яли-яли!

Бозорга бор, онаси

Эр: — Ишдан жавоб олиб келдим уч ойга,
Энди ўзим қараб турай уй-жойга.
Бозорга бор, бозорга бор, онаси, —
Чошгоҳ пайти чақираман чой-пойга.

Хотин: — Юким оғир, майли, кетдим бозорга, —
Мўмай фойда топишга «Отчопар»га.
Мол-холларга қараб туринг, дадаси, —
Оқ йўл тиланг, менингдек пул топарга!

Эр: — Уй-рўзғордан доим кўнглинг тўқ бўлсин,
Тезроқ боргин, худо омадинг берсин!
Уй ишидан ташвиш тортма, онаси, —
Тижоратда ҳамёнинг пулга тўлсин!

Хотин: — Сармоямиз кўпайса тез илойим,
Сизга «Тико» олиб бериш мурудим.
Дуо қилинг кеча-кундуз, дадаси, —
Кут-барака ато этсин худоим!

Эр, хотин: — Омон бўлса бу «Отчопар» бозори,
Савдо-сотик қилурсиз кўп қатори.
Ниятимиз бойиб яшаш ҳаётда, —
Ошиб-тошсин оиламиз рўзғори!

МУАЛЛИФДАН

Қадрли кулги мухлислари!

Кайфиятингизни яхшилайдиган қўлингиздаги китобча сизга саломатлик ва хушчақчақлик бахш этувчи кулги гулдасталаридан иборат. Бу гулдасталарни «Муштум» журнали иловаси «Афанди» ва «Тошкент ҳафтанома-си»нинг «Кулги дарчаси» орқали таниган бўлсангиз керак.

Ўзингизга маълум, кишилар неча-неча замонлардан бери кулгидан дардларига даво ахтариб келадилар. Марғилонлик кулги дарғаси Юсуфжон қизиқ «Кулинг дўстлар, умрингиз узоқ бўлади» дея бекорга айтмаганлар. Мутахассисларнинг айтишларича, киши мириқиб кулса танасида фойдали ўзгаришлар содир бўларкан. Ривоят қилишларича, Афанди латифалари китоблари бор хонадондан ҳар қандай касаллик қочаркан.

Агар чамалаб кўрсангиз, халқимизнинг кулги манбаларидан бири бўлган Насриддин Афандимиз минг ёшдан ошган. Демак, минг йилдан бери кулги ҳазинамиз бойиб келмоқда.

Аслида Афанди латифаларини севиб ўқиймиз ҳам эшитамизу латифанинг ўзи нима деб сўрамаймиз. Латифа, — бу оғзаки ҳазил-мутойиба бўлиб, кичик бир кулгили ҳикоядир. Унинг бошқа ҳикоялардан фарқи, — у ихчам, лўнда бўлади; эшитувчи ё ўқувчи ҳикоя якунидан қаҳ-қаҳ отиб кулади. Ҳар бир латифада қочирик, кесатиқ, пичинг, ҳазиллар содда ифодаланиб, хулоса қисми гумбирлайдиган кулги билан тугайди. Асосан, ўзбек ёзма ва оғзаки адабиётидаги деярли барча латифалар қаҳрамонлари Насриддин Афандидир. Шунга ўхшаш тожиклар — Мушфиқий, туркманлар Мирали ё Камина, туркияликлар — Хожа Насриддин, қозоқлар — Хожа Носир ёки Алдар кўса, қирғизлар — Қурчук, уйғурлар — Салой чаққон, кавказлик туркийза-

бон халқлар — Несартиң ё Несарт, озорбайжонлар — Мулла Насриддин, қорақалпоқлар — Ҳумирбек лаққи, афгонлар — Қўжажон, руслар — Балакирь, поляклар — Прастачок, немислар — Тил Эйленштигел, бразилияликлар — Педро, арманлар — Пулупуги, японлар — Хикоити, ҳиндлар — Бирбал, покистонликлар — Шайх Чаоли каби номлари билан ўзларининг Афандиларини атаб келишади.

Кўриниб турибдики, кўпчилик халқларнинг ўз Афандилари бор. Аммо, бизнинг Насриддин Афандимиз қадимий, жуда катта латифа бойлигига эга. Кулги — умр узайтириш дориси, деб алломалар бекорга айтишмаган. Ушбу китобчадаги кулги дориларидан татиб кўрган киши касал бўлса соғайиб кетар, ҳарҳолда фойдадан холи эмас.

Илойим, хонадонингиздан сира-сира кулги аримасин!
Шодлик ва завқлантирувчи кулги ҳамиша ҳамроҳингиз бўлсин!

МУНДАРИЖА

Ҳажвиялар

Бир машина хашак	3
Икки бошлиққа бир тун	4
Тиртик	6
Афанди уйланармиш	8
Кулги буви	11
Ачиниш	12
Тепки	13
Тагин апелсинми?	15
Тизгин	16
Нозикхоннинг нози	17
Эпчил	19
Совчи-овчи	20
Юкумли касал	21

Интермедиялар

Китобсевар ошик	23
Вақтинча одам	25
Нексияхон	27
Навбатдаги ёлгон	28
Кўргилик	31
Суюнчини кимга берай?	32
Сирли суҳбат	33

Латифалар, хандалар	35
Гап тагидаги гаплар	39
Наврўз қаҳ-қаҳаси	41

Янги йил кулгилари	42
Кўча-кўйдаги гаройиботлар	43
Шифокор гурунгида	45
Сайру саёҳат хандалари	48
Аёллар ва ёшлар кулишганда	49
Тўйхона маш-машалари	51
Ҳазил-хузуллар	52
Тескари маслаҳатлар	54

Митти масаллар	56
--------------------------	----

Жилмайтирадиган воқеалар	61
------------------------------------	----

Кулдиргичлар 64

Ҳажвий шеърлар, масаллар

Муомаласига яраша 68

Аттанга 69

Айтобилмадим 70

Тошнинг меҳнати таътили 70

Гул ва Кул 71

Қуркахон 72

Малакачилар 72

Айтишувлар

Сочлари бирга чулғонсин 73

Бозорга бор, онаси 74

Муаллифдан 76

ОЛИМ КҶҶҚОРБЕКОВ

АФАҢДИ УЙЛАНАРМИШ
ЁХУД
ШИФОБАХШ КУЛГИЛАР

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни
Бош таҳририяти
Тошкент — 2000

Мухаррир *Г. Зокирова*
Рассом *Р. Эгамбердиев*
Бадий мухаррир *Ф. Башарова*
Техник мухаррир *Л. Хижова*
Мусаххих *Ю. Бизаатова*

Теришга берилди 03.07.2000. Босишга рухсат этилди 15.08.2000.
Бичими 84x108^{1/32}. Таймс гарнитураси. Офсет босма. Шартли босма
табоғи 4,2. Нашриёт хисоб табоғи 3,8. Адади 5.000 дона.
Буюртма № 801. Баҳоси шартнома асосида.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмаҳонаси,
700083, Тошкент шаҳри, «Буюк Турон» кўчаси, 41